

YHTEISTÄ KOTIA RAKENTAMASSA

Opiskelija-asukkaiden osallisuuden vahvistaminen Helsingin
Diakonissalaitoksen Sanervakodin yhteisössä

Minttu Korhonen

Piia Merikanto

Netta Mäkinen

Opinnäytetyö, kevät 2018

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + kirkon

nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Korhonen, Minttu; Merikanto, Piia ja Mäkinen, Netta. Yhteistä kotia rakentamassa. Opiskelija-asukkaiden osallisuuden vahvistaminen Helsingin Diakonissalaitoksen Sanervakodin yhteisössä. Helsinki, kevät 2018, 80 s., 8 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Helsingin Diakonissalaitoksen Sanervakodin kanssa. Sanervakoti on yhteisöasumisen yksikkö, jossa asuu muistisairaita, mielenterveyskuntoutujia sekä opiskelijoita. Opiskelijat asuvat yksikössä vuokralla ja heitä velvoitetaan tekemään yhteisöä hyödyttävää työtä kuukausittain.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia opiskelija-asukkaiden osallisuutta ja perehdytystä Sanervakodissa. Tavoitteena oli tuottaa opiskelija-asukkaille yhteisöopas, joka lisää heidän osallisuuttaan yhteisössä sekä yhtenäistää uusien opiskelija-asukkaiden perehdytystä. Tarve perehdytysmateriaalille ilmeni lokakuussa 2017 Sanervakotiin tutustumisen yhteydessä. Havainnoinnin ja haastatteluiden perusteella päätettiin, että oppaan nimeksi tulee yhteisöopas, sillä se sisältää hyödyllistä tietoa kaikille Sanervakodin opiskelija-asukkaille.

Opinnäytetyö on toimintatutkimus. Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivisia menetelmiä: havainnointia, haastattelua, avointa kyselyä sekä työpajatyöskentelyä. Opinnäytetyö koostuu raportista sekä liitteenä olevasta Sanervakodin yhteisöoppaasta. Raportti sisältää teoriaa yhteisöllisyydestä, yhteisöistä, yhteisöasumisesta, osallisuudesta, muistisairauksista ja perehdyttämisestä. Raportissa kuvataan myös toimintatutkimuksen prosessi.

Havainnoinnin ja haastatteluiden perusteella voitiin päätellä, että Sanervakodin opiskelija-asukkaat kokivat Sanervakodin omaksi kodikseen. Heille tulee kuitenkin tarjota enemmän tietoa muistisairauksista. Myös opiskelija-asukkaiden tekemän yhteisötyön käytäntöjä on yhtenäistettävä. Keskeisten tulosten pohjalta koottiin yhteisöopas Sanervakodin tarpeisiin.

Asiasanat: osallisuus, perehdyttäminen, toimintatutkimus, yhteisöasuminen, yhteisöllisyys, yhteisöt

ABSTRACT

Korhonen, Minttu; Merikanto, Piia and Mäkinen, Netta. Building a home together. Increasing the participation of student residents in the community of Sanervakoti of Helsinki Deaconess Institute. Helsinki, spring 2018. 80 p. 8 appendices. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The thesis was made for Sanervakoti of Helsinki Deaconess Institute. Sanervakoti is a communal living unit which houses memory disordered patients, mental health rehabilitees and students. Student residents room a studio apartment and are obligated to do communal work monthly.

The aim of this study was to investigate the participation and orientation of the student residents in Sanervakoti. The purpose was to produce a community guidebook for student residents in order to increase their participation in the community. Another purpose was to standardize the orientation of new student residents.

The study is an action research. The material was obtained by using qualitative research methods: observation, interviewing, questionnaire and workshop. The thesis consists of a report of the study and the community guidebook as an appendix. The report includes theory on community and communality, communal living, participation, memory disorders and orientation. The process of an action research is also described in the report.

The major result based on the observations and interviews was that the student residents feel at home in Sanervakoti. However, there was a need for additional information on memory disorders. Also, the customs on the communal work done by student residents needed unification. The Community Guidebook was compiled for the needs of Sanervakoti based on the most notable results.

Key words: action research, communality, communal living, community, orientation, participation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 YHTEISÖLLINEN ASUMINEN	8
2.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys	8
2.2 Yhteisöasuminen	9
2.3 Osallisuus asumisyksikössä	11
3 SANERVAKOTI TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	12
3.1 Sanervakoti	12
3.2 Muistisairaat asukkaina	14
3.3 Perehdyttäminen osallisuuden tukena	15
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	18
5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT	19
5.1 Toimintatutkimus	19
5.2 Aineistonkeruu	21
5.2.1 Havainnointi	21
5.2.2 Haastattelu	23
5.2.3 Kysely	24
5.3 Työpajatyöskentely	26
5.4 Analyysi	28
6 AINEISTON TULOKSET	31
6.1 Saman talon väkeä	31
6.2 Yhtenäiset käytännöt yhteisötyölle	31
6.3 Opiskelija-asukkaille lisää tietoa muistisairauksista	33
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	35
8 POHDINTA JA ARVIOINTI	37
8.1 Opinnäytetyön hyödynnettävyys	37
8.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	37
8.3 Prosessin arviointi	40
8.4 Prosessin mallintaminen seurakunnan toiminnassa	41
8.5 Ammatillinen kasvu	43
LÄHTEET	46
LIITE 1 SANERVAKODIN YHTEISÖOPAS	52
LIITE 2 OPISKELIJA-ASUKKAIDEN VUOKRASOPIMUKSEN LIITE	72
LIITE 3 OPISKELIJA-ASUKKAIDEN MOTIVOINTIKIRJE	73

LIITE 4 TEEMAHAASTATTELUIDEN RUNGOT	75
LIITE 5 TYÖNTEKIJÖIDEN KYSELYLOMAKE.....	77
LIITE 6 KYSELY OMAISILLE.....	78
LIITE 7 SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA	79
LIITE 8 PALAUTEKYSELY SANERVAKODIN YHTEISÖOPPAASTA.....	80

1 JOHDANTO

Ihmisellä on luontainen tarve kodille, jossa voi olla oma itsensä (Atkinson & Jacobs 2016, 32). Viime vuosina pääkaupunkiseudulla on kärsitty asuntopulasta ja korkeasta vuokratasosta. Tämä on vaikuttanut etenkin opiskelijoiden asumiseen. Moni opiskelija on ratkaissut asumisongelmat kimppa-asumisella, jota voidaan pitää yhtenä yhteisöasumisen muotona. Hippiliikkeen kannattajat ovat tuoneet esiin yhteisöasumisen eri muotoja 1960-luvulta lähtien. Pohjoismaissa yhteisöllisen asumisen etuja on hyödynnetty muun muassa hyvinvointipalveluissa sekä erilaisissa hoitoyhteisöissä. (ks. Eräsaari 2009.)

Yhteisöasuminen on Suomessa toistaiseksi harvinainen asumismuoto muun muassa ydinperheajattelun ja yhteiskunnallisten mallien vuoksi. Väestörakenteen muutokset kuitenkin pakottavat muuttamaan asumispalveluiden rakennetta. Elinajanodote kasvaa, ja samalla elintaso- ja pitkäaikaissairauksien määrä lisääntyy. Yksinasuvien vanhusten määrä on jatkuvassa kasvussa. (Helamaa & Pylväinen 2012, 18.) Ihmisyys perustuu sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja kanssakäymiseen muiden ihmisten kanssa (Eräsaari 2009, 67–68). Kaikille tulee mahdollistaa mielekäs ja turvallinen asumisympäristö. Perinteistä ”vanhukset vanhainkodeissa ja kehitysvammaiset laitoksissaan” -ajattelua ei enää pidetä kestäväenä eikä eettisenä. Esimerkiksi 2010 tehdyssä hallituksen Kehas-ohjelmassa kehitysvammalaitokset on määrätty lakkautettaviksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016, 2).

Helsingin Diakonissalaitoksen Sanervakoti toteuttaa Suomessa ainutlaatuista yhteisöasumisen mallia, jossa samassa yksikössä asuu muistisairaita ihmisiä ja mielenterveyskuntoutujia. Syksystä 2015 eteenpäin yksikössä on asunut myös opiskelijoita vuokralla. Sanervakodin yhteisöasumisen muoto tarjoaa ratkaisun muun muassa yksinäisyyteen, asuntopulaan sekä pääkaupunkiseudun korkeaan vuokratasoon. Muistisairaiden asukkaiden perustarpeiden täyttämisen lisäksi Sanervakoti tarjoaa virikkeellisen ympäristön ja päivittäistä toimintaa. Asumisyksikön arki voi olla hektistä, jolloin työntekijällä ei välttämättä ole riittävästi aikaa

kohdata yksittäistä asukasta. Opiskelija-asukkaiden tekemä työ muistisairaiden parissa on arvokasta ja mahdollistaa asukkaiden kohtaamisen yksilöinä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia opiskelija-asukkaiden osallisuutta ja perehdytystä Sanervakodissa. Tavoitteena oli tuottaa heille yhteisöopas (LIITE 1), joka vahvistaa heidän yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemustaan yhteisössä sekä yhtenäistää uusien opiskelija-asukkaiden perehdytystä. Yhteisöoppaan on lisäksi tarkoitus hyödyttää koko Sanervakodin yhteisöä.

2 YHTEISÖLLINEN ASUMINEN

2.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys on erottamaton osa ihmisen historiaa, mikä ilmenee esimerkiksi uskontojen jopa tuhansia vuosia pitkästä historiasta. Aristoteles piti yhteisöllisyyttä keskeisenä osana hyvää elämää. Sosiologi Albert O. Hirschman on esittänyt sykliteorian, jonka mukaan yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden korostamisen trendit vaihtelevat. Yhteisöllisyyden kulta-aikana ihmiset osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja kantavat yhteistä vastuuta. Teorian mukaan ihmiset kuitenkin pettyvät osallistumiseen ajan myötä, jolloin he alkavat keskittyä taas yksityiselämään ja henkilökohtaiseen hyvinvointiin. Nämä kaksi ääripäätä vaihtelevat sykleittäin, jonka pituus on 10–15 vuotta. (Hautamäki 2005, 7–13.)

Suomen kielen sana *yhteisö* viittaa ihmisiin ja heidän sosiaalisiin suhteisiinsa, kun taas englanninkielisellä termillä *community* on vahva yhteys maantieteelliseen alueeseen (Eräsaari 2009, 67–69). Yhteisön käsite on monimerkityksinen ja vaikeasti määriteltävä. Sen voi määritellä esimerkiksi asuinpaikan, yhteisen mielenkiinnonkohteen tai elämäntapojen perusteella. Yhteisöllisyyden kokemus on kuitenkin aina yksilöllistä. Yksilö voi kokea yhteisössä myönteisiä tunteita, kuten turvallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. (Keränen, Nissinen, Saarnio ja Salminen 2001, 49–50.) Hyvässä yhteisössä sen jäsenet auttavat toisiaan konkreettisesti ja tarjoavat vertaistukea (Gothóni, Hyväri, Kolkka & Vuokila-Oikkonen 2016, 16). Yhteisössä voi kokea myös kielteisiä tunteita. Niitä voi olla esimerkiksi kokemus siitä, että valvontaa on liikaa tai omat näkemykset ja mielipiteet tukahdutetaan. (Keränen ym. 2001, 49–50.) Yhteisö voi siis parhaimmillaan olla voimavaraistava ja yhdistävä, mutta se voi myös olla ongelmallinen ja syrjivä (Gothóni ym. 2016, 16).

Kirkko on ollut esimerkkinä yhteisön ja osallisuuden kehittämisessä 1980-luvulta alkaen. Kirkko on omissa asiakirjoissaan ja strategioissaan pohtinut vuorovaiku-

tuksen kehittämistä, alhaalta kasvavaa toimintakulttuuria sekä maallikoiden aktiivointia. Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö -strategiamietinnössä painotetaan, että yhteisön elämään osallistumisen kautta ihmisen osallisuus ja yhteenkuuluvuuden tunne lisääntyy. Seurakunnat ovat omassa toiminnassaan tehneet konkreettisia muutoksia, jotta seurakuntalaisten osallisuus ja yhteisöllisyys lisääntyisi. Muutoksia on tehty muun muassa vapaaehtoistoiminnassa. Vapaaehtoistoiminta kutsuu ihmisiä mukaan ja kasvattaa yhteisöllisyyttä. Tämän lisäksi vapaaehtoisuus antaa merkityksellistä tekemistä elämään. (Thitz 2013, 38, 45–46.)

2.2 Yhteisöasuminen

Suomen perustuslaissa määritellään jokaisen oikeus sosiaaliturvaan. Lain mukaan julkisen vallan on edistettävä jokaisen oikeutta asuntoon sekä tukea omaoimisen asumisen järjestämistä. (L 731/1999.) Vuonna 2017 Suomessa oli 1600 koditonta alle 25-vuotiasta (Asunto ensin. Tilastoja. Tilastotietoa asunnottomuudesta Suomessa). Yhteisöasuminen tarjoaa ratkaisuja moniin tämän hetkisiin asumisen haasteisiin. Sen kehittämisen tukemisella voitaisiin saavuttaa muun muassa ratkaisuja ikääntyvän väestön asumiseen sekä nuorten asuntopulaan. Muita saavutettavia hyötyjä ovat muun muassa sosiaalinen monimuotoisuus, kansalaisten omatoimisuuden lisääntyminen sekä yhteisöllisyyden ja yhteistoiminnallisuuden lisääntyminen kansallisesti. Yhteisöasumisen keskeinen ajatus on nähdä asukkaat aktiivisina yhteisön jäseninä. Asumisen tulee olla asukaslähtöistä, eli asukkaalle mahdollistetaan toimintaympäristön kehittäminen. Asukkailla on oikeus ja vastuu päättää yhteisön asioista. (Helamaa & Pylvänen 2012, 18–20.)

Yhteisöasumisen juuret ulottuvat Ranskan vallankumouksen aikoihin, jolloin yhteisöt olivat merkittävä osa ihanneyhteiskuntaa. Vallankumouksen aikaan yhteisöasumista yritettiin toteuttaa useissa sosialistisissa maissa ja 1900-luvun alussa myös suomalaisia oli rakentamassa tällaisia asumisyhteisöjä Amerikassa. Hippiliikkeen kannattajat ovat tuoneet esiin yhteisöllisen asumisen muotoja 1960-luvulta lähtien. Asumismuodon etuja on hyödynnetty muun muassa Pohjoismaisten kuntien hyvinvointipalveluissa sekä erilaisten hoitoyhteisöjen perustamisessa 1970- ja 1980-luvuilla. (Eräsaari 2009, 69.)

Porin Sininauha tarjoaa päihdeetöntä ja tuettua asumista päihdekuntoutujille (Porin Sininauha. Asumispalvelut). Asumisyksikön nykyiset tilat ovat valmistuneet vuonna 2004, mutta Porin Sininauha on toteuttanut yhteisöasumisen mallia jo vuodesta 1965, jolloin yhdistys on perustettu (Johanna Huhtala, henkilökohtainen tiedonanto 3.4.2018). Sininauhassa on yhteisöasumisyksikön lisäksi myös tukiasumisyksikkö, joka on tarkoitettu kuntoutumisessa pidemmällä oleville asukkaille. Kaikki asukkaat muuttavat kuitenkin ensin yhteisöasumisyksikköön. Yksikössä toteutetaan tiivistä yhteisöasumista. Yhteinen keittiö lisää yhteisöllisyyttä, mutta kaikissa huoneissa on kuitenkin oma kylpyhuone. (Porin Sininauha. Asumispalvelut.)

Helsingin Jätkäsaarella sijaitsee yhteisöllinen *Sukupolvien kortteli*, jonka kerrostaloissa on paljon yhteisiä tiloja (Sukupolvien kortteli. Kortteli). Kortteli toteuttaa monisukupolviasumisen mallia ja tarjoaa asuntoja myös erilaista tukea tarvitseville asukkaille. Settlementiasunnot Oy, Asuntosäätiö ja Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiö ovat rakentaneet korttelin yhteistyönä (Validia-asunnot. Toimipisteet. Vammaisille. Pääkaupunkiseutu ja Uusimaa. Helsinki, Jätkäsaaren Validia-asunnot.) Talon asukkaaksi pääsee vain, jos on Koti kaupungissa -yhdistyksen jäsen. Tällä varmistetaan se, että asukas on kiinnostunut yhteisöasumisen mallista. (Yle 2011.)

Sanervakoti toteuttaa Suomessa ainutlaatuista yhteisöasumisen mallia, jossa ympärivuorokautista tukea tarvitsevat asukkaat asuvat samassa yksikössä vuokralla asuvien opiskelijoiden kanssa (Anna-Liisa Arjama, henkilökohtainen tie-

donanto 5.10.2017). Samankaltaista yhteisöasumista on myös muualla maailmassa. Esimerkiksi Hollannissa on Reigershoeven maatila, jossa asuu 27 ihmistä, joilla on muistisairaus. Reigershoeven asukkaita kannustetaan itsenäisyyteen ja he osallistuvat arjen pyörittämiseen. (World Health Organization 2015.)

2.3 Osallisuus asumisyksikössä

Osallisuuden voi jakaa kolmeen eri osa-alueeseen: osallisuus omaan elämään, osallisuus vaikuttamisprosesseihin palveluissa, lähipiirissä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä paikallinen osallisuus. Paikallisessa osallisuudessa ihminen pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin sekä hänellä on mahdollisuus merkityksellisiin vuorovaikutussuhteisiin. Ihmisellä on luonnostaan tarve päästä vaikuttamaan ja tulla vaikutetuksi. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Toko 2017, 23, 30.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan osallisuus ilmenee yksilöiden arvostuksena, luottamuksena ja tasa-vertaisuutena sekä mahdollisuutena vaikuttaa yhteisön sisäisiin asioihin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuus.)

Osallisuuden kokemus syntyy asiakaslähtöisestä työtoteesta. Asiakaslähtöisyyden perustana on tasavertainen vuorovaikutus ja tiedonsaanti. Se toteutuu aitona kohtaamisena ja kiireettömänä läsnäolona. Asumisyksikössä osallisuuden kokeminen edellyttää sitoutumista asukkaan ja työntekijän välillä. Näin luottamussuhteen muodostuminen on mahdollista ja yhteistyö voi olla saumatonta. Yhteisöä rakennetaan yhdessä, eikä työntekijä sanele yhteisön ehtoja. On myös huomiotava, että osallisuus on enemmän kuin osallistuminen. Asumisyksikössä osallisuutta voi estää työntekijän liiallinen asiantuntemuksen esiintuominen. Tällaiseen asiantuntijavaltaan suhtaudutaan nykyään kriittisesti, mutta se voi kuitenkin ilmetä työntekijöiden asenteissa ja puheissa. Toiminnassa näkyvät opitut teoriat ja rutiinit, eikä niinkään ammatillinen herkkyys toimia tilanteeseen sopivalla tavalla. (Arkonaho, Viippola, Keskitalo & Nylund 2015, 56–57.)

3 SANERVAKOTI TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

3.1 Sanervakoti

Sanervakoti on tehostetun, ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikkö, jossa asuu työikäisiä muistisairaita, mielenterveyskuntoutujia sekä opiskelijoita. Se sijaitsee Helsingin Myllypurossa. (Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva. Asumispalvelut. Palveluasuminen. Sanervakoti.) Rakennuksen neljännessä kerroksesta vapautui 24 huonetta vuoden 2015 keväällä (Anna-Liisa Arjama, henkilökohtainen tiedonanto 4.4.2018). Samaan aikaan pienistä asunnoista oli pääkaupunkiseudulla pulaa, mistä kärsivät erityisesti opiskelijat (Juuti 2014). Sanervakoti halusi tarjota kohtuuhintaista asumista opiskelijoille ja mahdollistaa muistisairaille mielekkään arjen tuomalla heidän elämäänsä uusia ihmisiä rinnalla kulkijoiksi. (Anna-Liisa Arjama, henkilökohtainen tiedonanto 4.4.2018.) Ensimmäiset opiskelija-asukkaat muuttivat Sanervakotiin syksyllä 2015. Alkuperäinen ajatus oli, että asukkaat olisivat sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita ja he voisivat hyödyntää muistisairaiden parissa tekemäänsä työtä opinnoissaan. Kiinnostuneita sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita ei ollut tarpeeksi, joten nykyään Sanervakotiin voi hakea kuka vain. (Anna-Liisa Arjama, henkilökohtainen tiedonanto 5.10.2017.)

Sanervakoti on opiskelijoiden koti. Vuokrasopimuksen ehtona on yhteisöä hyödyttävän työn, eli yhteisötyön tekeminen (LIITE 2). Tammikuussa 2018 kerroksessa asui 16 eri ikäistä ja taustoiltaan erilaista asukasta (Anna-Liisa Arjama, henkilökohtainen tiedonanto 31.1.2018). Pääasiassa asukkaat ovat nuoria opiskelijoita. Kerroksessa asuu myös työssäkäyviä asukkaita, mutta puhumme opinäytetyössämme kaikista kerroksen asukkaista opiskelija-asukkaina. Sanervakotiin voi päästä asukkaaksi haastattelun kautta kuka tahansa, kunhan yhteisöllinen asumismuoto sopii hakijan asenteeseen ja elämäntilanteeseen. Yksikönjohtaja on tiivistänyt asukkaiden valintakriteerit seuraavasti: erilaisuuden hyväksyminen, sitoutuminen yhteisötyöhön ja reipas asenne. (Anna-Liisa Arjama, henkilökohtainen tiedonanto 4.4.2018.)

Opiskelija-asukkaita veloitetaan tekemään yhteisötyötä vähintään 10 tuntia kuukaudessa. Yhteisötyön tavoite on osallistaa opiskelija-asukas muistisairaahan aktivoimiseen. Heille ei kuulu hoitotyön tekeminen. Opiskelija-asukkaat saavat toteuttaa yhteisötyötä omien mieltymystensä mukaan eikä sitä rajoiteta työntekijöiden puolelta. Kerroksessa on aina työntekijä, jolta voi varmistaa soveltuuko aktiiviteetti kyseiselle asukkaalle. Yhteisöllisen työn ei tarvitse olla mitään toiminnallista, vaan läsnäolokin on arvokasta. Työntekijöillä ei aina ole aikaa keskittyä yhden ihmisen kohtaamiseen, ja siksi opiskelija-asukkaiden kanssa vietetty aika on merkittävää muistisairaalle. (Anonyymi haastateltava 2018.) Yhteisötyö voi olla esimerkiksi asukkaiden kanssa ulkoilua, heidän kanssaan pelaamista ja lukemista tai läsnäoloa. Lisäksi opiskelija-asukkaiden erityisenä vastuuna on viikoittain järjestettävä iltaklubi. Muistisairaiden asuinkerroksissa työskentelee kaksi yhteisötyöntekijää. He vastaavat hoitotyön lisäksi yhteisötyön sujuvuudesta ja käytännön asioista opiskelijoiden kerroksessa. Lisäksi jokaisessa työvuorossa on nimetty työntekijä, joka sillä hetkellä huolehtii yhteisötyötä tekevien auttamisesta ja opastamisesta. (Anna-Liisa Arjama, henkilökohtainen tiedonanto 4.4.2018.)

Sanervakoti on ensisijaisesti asukkaiden koti, eikä asukkaita nähdä vain työn kohteina. Toiminta perustuu ajatukseen, että työntekijät ja asukkaat ovat tasavertaisia toimijoita. Työntekijöillä ei ole työvaatteita eikä heillä ole omia taukotiloja, joihin vetäytyä. Lisäksi vierailuaikoja ei ole, vaan vieraat ovat aina tervetulleita. Nämä valinnat tekevät kaikista samanarvoisia ja lisäävät kodikkuutta. Sanervakodissa ei puhuta osastoista, mutta opiskelijoilla ja muistisairaille on omat asuinkerrokset. Omassa kerroksessa asuminen mahdollistaa opiskelija-asukkaille vapaamman ympäristön ja oman yhteisön muodostumisen. Asukkaat saavat rakentaa yhteisöä oman näköiseksi. Esimerkkinä tästä on asukkaiden toivoma tupakkakatos, joka rakennettiin talkootyönä, sekä yhteisten tilojen sisustus. (Anna-Liisa Arjama, henkilökohtainen tiedonanto 5.10.2017.)

3.2 Muistisairaat asukkaina

Muistisairaus on sairaus, joka aiheuttaa kognitiivisten toimintojen eli muistin ja muiden tiedonkäsittelyn osa-alueiden heikentymistä. Tunteiden ja käytöksen säätely voi heikentyä. (World Health Organization 2012, 7.) Yleisimpiä eteneviä muistisairauksia ovat Alzheimerin tauti ja Lewyn kappale -tauti, aivoverenkierto-sairauden muistisairaus, Parkinsonin taudin muistisairaus sekä otsa-ohimolohko-rapeumat (Hallikainen 2017, 226). Sairauden eteneminen ja oireiden esiintyminen on yksilöllistä. Tautien väliset rajat ovat häilyviä ja usein on tunnistettavissa piirteitä useammasta kuin yhdestä sairaudesta. (World Health Organization 2012, 7.) Muistisairauden yhteydessä voi esiintyä masennusta, aggressiivista käyttäytymistä, levottomuutta ja psykoottisia oireita (Ballard, O'Brian, James, Swann 2001, 17, 37, 51, 61).

Muistisairaahan ihmisen ohjaaminen on hänen kanssaan yhdessä toimimista kunnioittavasti, edistäen samalla turvallisuutta ja omatoimisuutta (Mönkäre 2017, 38). Turvallisuutta edistää fyysisten tilojen selkeys ja esteettömyys sekä viihtyisyys (Nukari 2017, 93). Hoidossa tärkeää on mielekkään elämän takaaminen, sosiaalisten verkostojen ylläpitäminen sekä toimintakyvyn tukeminen ja säilyttäminen. Onnistumisen kokemukset ja omatoiminen työskentely tukevat muistisairaahan toimintakykyä. (Muistiliitto. Hoito ja kuntoutus 2017.) Jokaisen ihmisen täytyy saada osallistua itselleen merkityksellisiin toimintoihin riippumatta heikentyneestä toimintakyvystä, jotta elämän mielekkyys säilyy (Arola 2013, 35).

Kunnioittavaan kohtaamiseen kuuluu muistisairaahan kuunteleminen, hyväksyminen sekä hänen elämäkokemuksensa tunnustaminen ja huomioon ottaminen. Muistisairaiden ihmisten arvostavaa vuorovaikutusta tukee tunteiden hyväksyminen, kuuleminen ja vastaanottaminen, mielipiteiden kysyminen ja huomioiminen sekä elämäkokemuksen ja jäljellä olevien taitojen arvostaminen. (Mönkäre 2017, 38.) Lisäksi aidon kohtaamisen yksi keskeisimmistä elementeistä on muistisairaahan elämäntarinan tunteminen. Elämäntarinan tunteminen ja siihen heittäytyminen osoittaa kunnioitusta muistisairasta kohtaan. Se voi myös auttaa ymmärtämään haasteellisia kohtaamisia. (Karvinen 2013, 24–25.)

Eryteisesti ihmiselle, jolla on muistisairaus, äänensävyt ja eleet kertovat enemmän kuin sanat. Itsekunnioitusta lisää fyysisen oman alueen loukkaamattomuus. On tärkeää havainnoida tilannekohtaisesti, milloin kosketus on paikallaan. Luottamuksen syntymiseen vaikuttavat aikaisemmat kokemukset ja persoonallisuus sekä muistisairaana kokema jatkuvuus ja turvallisuuden tunne. Työntekijän empaattinen työote ja sopeutuminen muistisairaana muuttuvaan vointiin tukevat luottamuksen saavuttamista. (Mönkäre 2017, 38–42.) Sosiaalisen ympäristön tulee olla mielekäs ja aktivoiva. Osallisuuden sekä hyväksytyksi, kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen on syytä toteutua. Myönteisiä virikkeitä tulee olla sopiva määrä ja on tarjottava mahdollisuus sekä yksityisyyteen että yhteisöllisyyteen. Henkilöstön toimintatapojen tulee olla yhtenäisiä ja hoitavan henkilöstön on hyvä tulla tutuksi. (Nukari 2017, 92–93.)

3.3 Perehdyttäminen osallisuuden tukena

Hyvä perehdyttäminen lähtee liikkeelle suunnittelusta. Perehdyttämistä varten tulee laatia perehdytysuunnitelma, jolla mahdollistetaan kaikille samanarvoinen perehdytys. Ennen perehdytystä tulee myös nimetä vastuuhenkilö, jonka vastuulla on perehdytysuunnitelman noudattaminen, perehdytyksen delegointi sekä riittävän perehdytyksen varmistaminen. (Penttinen & Mäntynen 2009, 3.) Tulokkaalle on tehtävä selväksi, miten hänen työtehtävänsä hyödyttää yrityksen toimintaa sekä mitä häneltä odotetaan. Tulokasta helpottaa, jos keskeiset työhön liittyvät asiat löytyvät kirjallisena esimerkiksi perehdytyskansioista. Tällöin niihin voi tarvittaessa palata ja niitä voi omaksua omaan tahtiin. Hyvään perehdyttämiseen kuuluu, että tieto uudesta työntekijästä tavoittaa koko työyhteisön. Perehdyttäminen ei ole ainoastaan nimetyn työntekijän vastuulla, vaan siihen osallistuu koko työyhteisö. Näin jokainen tutustuu tulokkaaseen jo varhaisessa vaiheessa. (Kupias & Peltola 2009, 70, 76–81.)

Nykyaikaisessa organisaatiossa rakenteet monimutkaistuvat. Työntekijän hyvään perehdyttämiseen ei yksinomaan riitä työhön opastaminen, vaan tarvitaan laajempi kokonaiskuva organisaatiosta ja sen toiminnasta. Perehdyttämisessä on

tärkeää huomioida, mihin perehdyttämisen on tarkoitus vaikuttaa ja miten tulokkaan vahvuudet ja osaaminen otetaan huomioon yrityksen kehittämisessä. (Kupias & Peltola 2009, 13, 29.) Perehdyttämisessä oleellista on löytää mieleistä tekemistä uudelle työntekijälle. Panostaminen hyvään perehdytykseen kannattaa, sillä perehdytyksen myötä tulokkaan motivaatio kohoaa ja osaaminen kasvaa. Osaamisen kasvaessa myös työn jälki paranee. Yhteisöön kiinnittymisessä tärkeää on oman paikan ja omien vahvuuksien löytäminen. Passiivisuus ei aina johdu laiskuudesta vaan siitä, että ei ole löytänyt vielä itselle ominaista roolia. (Pöyhönen 2017.)

Perehdyttämisessä voidaan käyttää erilaisia menetelmiä. Vierihoidoperehdyttämisessä tulokas seuraa kokeneempaa työntekijää ja oppii siten tulevasta työstään. Etuna tässä on perehdytyksen yksilöllisyys sekä selkeä vastuhenkilö. Perehdyttämistä voi kuitenkin haitata se, että laatu on perehdyttäjän osaamisen ja motivaation varassa. Malliperehdyttämisessä yhtenäistetään sekä tehostetaan perehdyttämistä. Tällöin voidaan luoda toimintamalleja ja mallisuunnitelmia perehdyttämisestä. Menetelmä takaa tasalaatuisen perehdyttämisen sekä helpottaa yksittäisen perehdyttäjän työtä. (Kupias & Peltola 2009, 36–42.)

Dialoginen perehdyttäminen on työyhteisön ja tulokkaan vuorovaikutusta. Prosessin aikana sekä tulokas että työyhteisö oppivat ja kehittyvät. Joskus työtehtävä on tulokkaan muokattavissa, mutta kuitenkin siten, että oma osaaminen ja yrityksen tarpeet kohtaavat. Tällaisessa tapauksessa tulokkaan asiantuntemusta hyödynnetään ja perehdyttämissuunnitelma laaditaan yhdessä tulokkaan kanssa. On tärkeää kuunnella ja hyödyntää tulokkaan näkemyksiä. Yrityksessä on kuitenkin asioita, jotka ovat toistaiseksi pysyviä, kuten yrityksen arvot. Tulokkaan tulee saada tieto muuttumattomista asioista ja pitäytyä niissä. Dialoginen menetelmä osallistaa organisaation kaikki toimijat, asiakkaat mukaan lukien, perehtymiseen ja perehdyttämiseen. Menetelmän toimivuuden takaamiseksi kaikkien osapuolten on sitouduttava dialogiseen toimintamalliin. (Kupias & Peltola 2009, 36–42.)

Sanervakodissa perehdytyksestä vastaa yhteisötyöntekijä. Kun opiskelija-asukas muuttaa Sanervakotiin, häntä ei heti velvoiteta tekemään yhteisötyötä. Ensimmäiset kolme viikkoa hän saa tutustua yhteisöön ja omaan kerrokseensa. Hänelle tehdään lukujärjestys hänen toiveidensa ja intressiensä mukaan. Yhteisötyöntekijä perehdyttää asukkaan yksilöllisesti. Perehdytys on pääosin suullista, mutta myös kirjallista materiaalia on olemassa. Materiaalissa kerrotaan yhteisötyön tavoitteista ja vaatimuksista sekä siinä on maininta vaitiolovelvollisuudesta. (Anonyymi haastateltava 2018.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia opiskelija-asukkaiden osallisuutta ja perehdytystä Sanervakodissa. Tavoitteena oli tuottaa heille yhteisöopas, joka vahvistaa heidän yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemustaan yhteisössä. Tavoitteena oli myös yhtenäistää uusien opiskelija-asukkaiden perehdytystä.

Tutkimuskysymys: Miten opiskelija-asukkaat kokevat osallisuuden Sanervakodin yhteisössä? Osallisuudella tarkoitamme opiskelija-asukkaiden keskinäistä yhteisön rakentumista sekä heidän ja muiden asukkaiden välistä toimintaa. Tutkimme, mitkä asiat tukevat ja mitkä puolestaan heikentävät opiskelija-asukkaiden kokemusta osallisuudesta yhteisössä.

Yksi oppaan toivotuista pitkäaikaisvaikutuksista on se, että opiskelija-asukkaiden työtunnit (10 tuntia kuukaudessa) täyttyisivät mielekkäällä ja yhteisöä hyödyttävällä työllä. Tarkoitus on, että yhteisöopas vastaa koko yhteisön tarpeisiin. Oppaan tarkoitus on myös, että uusien opiskelija-asukkaiden perehdyttämisestä tulee helpompaa. Sen kautta perehdytys myös säilyy samanlaisena työntekijöiden vaihtuessa. Vaikka oppaasta on tarkoitus tehdä laaja ja kattava, ei se silti korvaa työntekijöiden antamaa perehdytystä. Opasta tulee käydä yhdessä läpi kaikkien uusien opiskelija-asukkaiden kanssa.

Pääasiallisesti olimme rajanneet näkökulman opiskelija-asukkaisiin, mutta yhteisöopasta varten otimme huomioon myös työntekijöiden näkemykset. Emme haastatelleet muistisairaita eettisistä sekä rajauksellisista syistä. Muistisairaiden asukkaiden omaisilla oli mahdollisuus vastata anonyymiin kyselylomakkeeseen, jossa kysyimme omaisten suhtautumisesta opiskelija-asukkaisiin ja pyysimme heitä kirjoittamaan terveisiä opiskelijoille.

5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

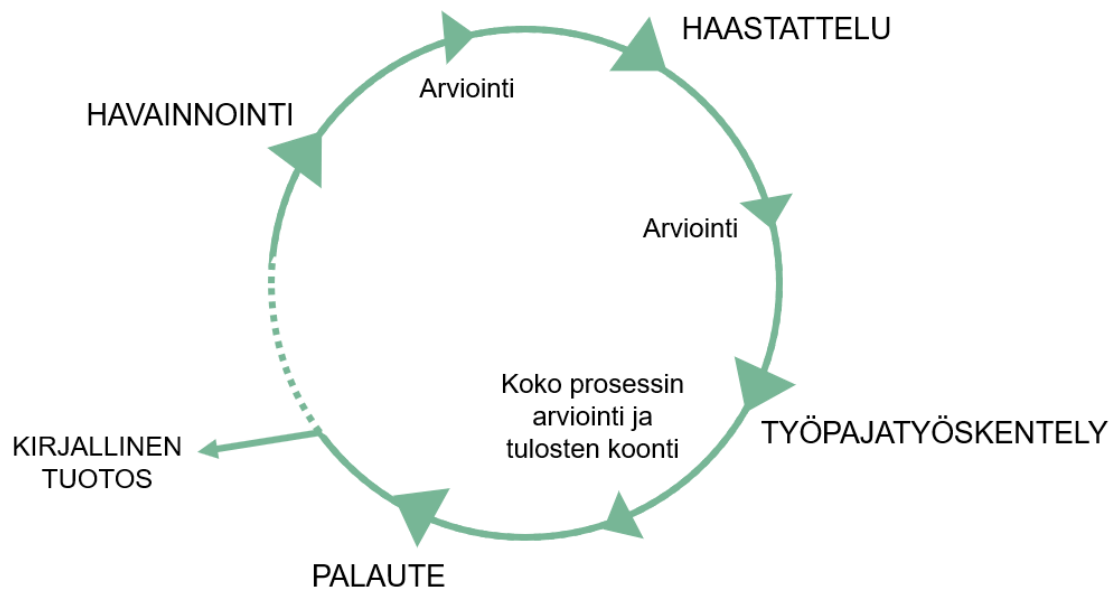
5.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimuksen keksijänä pidetään sosiaalipsykologi Kurt Lewiniä (1890–1947). Hän teki tutkimuksia, jotka suuntautuivat käytäntöön ja siten kehitti toimintatutkimuksen mallin. Vaikka Lewiniä ei pidetäkään ensisijaisesti teoreetikkona, hän korosti teorian merkitystä toimintatutkimuksessa. Hänen usein lainattu lauseensa *“mikään ei ole niin käytännöllistä kuin hyvä teoria”* kertoo toimintatutkimuksen luonteesta. (Kuula 1999, 29–32.)

Toiminnan käsitteellä toimintatutkimuksessa viitataan nimenomaan sosiaaliseen toimintaan. Heikkinen (2010) esittelee toimintatutkimuksen tutkimusstrategisena lähestymistapana, joka käyttää välineinään erilaisia tutkimusmenetelmiä. Se ei siis itsessään ole varsinainen tutkimusmenetelmä. Keskeisintä on, että tutkimuksen tavoitteena ei ole ainoastaan tutkia tai kuvata tutkimuskysymyksen synnyttämää ongelmaa, vaan muuttaa tai parantaa yhteisön toimintamalleja. (Heikkinen 2010, 214–215.) Toimintatutkimuksen tunnuspiirteitä ovat käytäntöihin suuntautuminen, muutokseen pyrkiminen ja tutkittavien osallistuminen tutkimusprosessiin. Tutkimuksen kohteena voi olla mikä tahansa ihmiselämään liittyvä piirre. (Kuula 1999, 10–11.)

Toimintatutkija ei tutki ilmiötä objektiivisesti, vaan hän on mukana yhteisössä, jota tutkii. Tutkija tekee yhteisössä aloitteita ja vaikuttaa siellä. Tutkimustulokset eivät ole siis täysin objektiivisia, sillä tutkija tulkitsee sosiaalisia tilanteita omasta subjektiivisesta kokemuksestaan käsin. Hänen tulee kuitenkin huomioida tutkimuksessaan kaikkien asianosaisten näkökulmat. (Heikkinen 2010, 223.) Osallistavassa toimintatutkimuksessa osallistujien tulee voida osallistua tutkimuksen kaikkiin vaiheisiin. Tutkija työskentelee osallistujien kanssa saman arvoisena ja tarjoaa tarvittaessa lisää tietoa. (McIntyre 2008, 12.)

Opinnäytetyön tekeminen alkoi lokakuussa 2017 käynnillä Sanervakodissa. Pohdimme yhdessä yksikönjohtajan Anna-Liisa Arjaman kanssa mahdollisia opinnäytetyöaiheita sekä tutustuimme Sanervakotiin. Työstimme aihetta ryhmämme kesken ja päädyimme valitsemaan tutkimuskysymyksemme opiskelija-asukkaiden osallisuuden toteutumisen sekä kokemisen Sanervakodissa. Arjaman kanssa käymämme sähköpostikeskustelun pohjalta päätimme ryhtyä työstämään perehdytysopasta Sanervakodin opiskelija-asukkaille. Havainnoinnin ja haastatteluiden jälkeen vaihdoimme oppaan nimeksi *Yhteisöopas*, sillä se sisältää tarpeellista tietoa koko yhteisöstä.

KUVIO 1. Toimintatutkimuksemme prosessi

Toimintatutkimuksessa käytetään usein monia eri menetelmiä tulosten saavuttamiseksi (Heikkinen 2010, 214–215). Tutkimuksemme tavoitteena oli parantaa Sanervakodin opiskelija-asukkaiden perehdytystä sekä lisätä heidän osallisuuttaan yhteisössä. Tähän tavoitteeseen pääsimme parhaiten, kun valitut tutkimusmenetelmät ovat mahdollisimman paljon kohderyhmää osallistavia. Kävimme Sanervakodissa useasti keräämässä aineistoa opinnäytetyöhömmme. Käytimme menetelminä *havainnointia*, *haastattelua*, *kyselyä* sekä *työpajatyöskentelyä*. Ennen menetelmien toteutusta keräsimme kattavasti teoriaa menetelmistä ja tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen eri vaiheet rakentuivat niin, että hyödynsimme aiemmin hankittua tietoa seuraavassa vaiheessa. Kaikkien tutkimusvaiheiden välissä arvioimme saatua tietoa ja refleктоimme työskentelyä.

5.2 Aineistonkeruu

5.2.1 Havainnointi

Havainnointi perustuu verbaalisen ja non-verbaalisen kommunikoinnin tarkasteleluun. Havainnointia tehdessä tulee kuitenkin olla käsitys havainnoitavista, viitekehuksesta ja ilmiöstä. (Anttila 1998, 218.) Havainnointi tulee olla ennakkoon suunniteltua, sillä tilanteet ovat ainutkertaisia. Hyvä suunnittelu takaa sen, että tulokset ovat mahdollisimman luotettavia. (Kananen 2008, 71.) Havainnointi on vuorovaikutus- ja neuvotteluprosessi, jossa tutkija arvioi tuloksia jo olevien käsitte- ja ajatusmallien perusteella. Tutkijan ja havainnoitavien välillä ei saa olla henkilökohtaista suhdetta. Havainnoitavalla tulee olla mahdollisuus päättää, osallistuuko hän tutkimukseen. Hän voi keskeyttää osallistumisensa tutkimukseen milloin tahansa. Tutkittavien anonymiteetti tulee mahdollistaa ja suojata, eikä tutkija saa turhaan vaikuttaa tutkittavien jokapäiväisiin rutiineihin. (Anttila 1998, 221, 421–422.)

Havainnointi voidaan jakaa neljään asteeseen: piilohavainnointiin, suoraan havainnointiin, osallistuvaan havainnointiin sekä osallistavaan havainnointiin. Piilohavainnoinnissa havainnoinnin kohde ei tiedä tutkijasta tai hänen toiminnastaan. Tämän vuoksi piilohavainnointia voidaan pitää eettisesti ongelmallisena. Tässä

havainnoinnin muodossa tulokset ovat todenmukaisia, sillä tutkimukseen osallistuminen ei vaikuta tutkittavien toimintaan havainnoitavassa ympäristössä. Suorassa havainnoinnissa tutkittavat tiedostavat tutkijan läsnäolon, mutta tutkija ei ole yhteisön jäsen. Tutkijan läsnäolo saattaa vaikuttaa tutkittavien käyttäytymiseen, mikä voi vääristää tuloksia. (Kananen 2008, 70.)

Osallistuva havainnointi tarkoittaa sitä, että tutkija on mukana tutkittavassa yhteisössä toimijana. Tutkimuksen oikeellisuuden varmistamiseksi tutkijan tulee päästä sisään yhteisöön, mutta tutkija ei saa vaikuttaa tutkimustuloksiin. Tulosten luotettavuus riippuu siitä, miten hyvän ja luotettavan suhteen tutkija saa muodostettua yhteisöön ja sen jäseniin. Osallistavaa havainnointia voidaan käyttää silloin, kun tutkittavassa yhteisössä pyritään muuttamaan toimintamalleja niin, että ne säilyisivät vielä tutkimuksen jälkeenkin. Tällainen havainnoinnin aste viittaa enemmän ongelmanratkaisuun ja toimintatutkimukseen, eikä niinkään ole tutkimus tai tutkimusmenetelmä. (Kananen 2008, 70.)

Yhteisöoppaan työstäminen alkoi tammikuussa 2018. Havainnoinnin kautta tutustuimme Sanervakodin yhteisöön. Havainnoimme yhteisökokousta sekä opiskelija-asukkaiden toteuttamaa iltaklubia Sanervakodissa 31.1.2018. Havainnoimme yhteisökokousta osallistuvan havainnoinnin menetelmällä ja iltaklubia suoran havainnoinnin menetelmällä. Yhteisökokous on kerran kuukaudessa järjestettävä kokous, jossa käsitellään yhteisön asioita opiskelija-asukkaiden kanssa. Yhteisökokoukseen osallistui yksikönjohtaja, yhteisötyöntekijä ja kahdeksan opiskelija-asukasta. Yhteisökokouksen jälkeen havainnoimme iltaklubia, joka kesti tunnin (klo 18–19). Havainnoinnin kohteena oli erityisesti opiskelija-asukkaiden työskentely ja osaaminen muistisairaiden asukkaiden kanssa. Havainnoimme, kuinka he reagoivat muistisairaiden käytökseen ja toimintatapoihin. Tutkimme myös, miten opiskelija-asukkaat ohjasivat ja ohjeistivat illan kulkua. Iltaklubin ohjelmassa oli bingoa ja mahdollisuus pelata biljardia. Illasta oli vastuussa kaksi opiskelija-asukasta. Heidän lisäksi osallistui neljä muuta opiskelijaa. Mukana oli myös avustaja ja osan illasta yksi työntekijä. Muistisairaita osallistui yhteensä seitsemän, joista kaksi ei ollut mukana koko iltaa.

5.2.2 Haastattelu

Haastattelu on paljon käytetty tiedonhankinnan menetelmä (Alastalo 2005, 57). Haastattelutilanne saattaa muistuttaa arkista ja spontaania keskustelua vaikka sitä se ei ole. Haastattelun ja keskustelun suurin ero tulee osallistujien taustasta. Haastattelussa on tiedon kerääjän ja kysyjän rooli sekä vastaajan ja tiedonantajajan rooli. Haastattelun selvistä osapuolista huolimatta haastattelijalla on tärkeä tehtävä luoda tasa-arvoinen ja luonnollinen tilanne. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 23.)

Haastattelussa on kyse monien eri sosiaalisten tekijöiden muodostamasta vuorovaikutustilanteesta. Onnistumiseen vaikuttaa muun muassa paikan valinta. Paikan on hyvä olla mahdollisimman rauhallinen, eikä muita virikkeitä saisi olla. Haastattelijan tulee paikkaa valittaessa löytää neutraali paikka, jossa haastateltavan on rentoa ja turvallista olla. Parhaat edellytykset haastattelun onnistumiselle on, kun haastattelu tehdään esimerkiksi haastateltavan kotona. (Eskola ja Vastamäki 2010, 27–28, 30.)

Teemahaastattelussa on muutamia teemoja, joista haastattelija haluaa haastateltavien kanssa keskustella. Haastattelun teemat muodostuvat aina tutkimusongelman ympärille. Teemahaastattelussa haastattelun tavoite on keskustelu. Aina tämä ei kuitenkaan onnistu ja silloin haastattelijalla on hyvä olla muutama valmis kysymys mielessä. (Eskola ja Vastamäki 2010, 35–36.)

Annoimme opiskelija-asukkaille motivointikirjeen (LIITE 3) tammikuun yhteisökokouksessa. Motivointikirjeessä kerroimme opinnäytetyön aiheesta ja haastattelun tarkoituksesta. Painotimme sitä, että lopullinen tuotos (yhteisöopas) hyödyttää ennen kaikkea heitä itseään, eli Sanervakodin opiskelija-asukkaita. Kaikki haastattelut toteutimme helmikuun aikana Sanervakodin tiloissa yksilöhaastatteluina. Haastattelut olivat teemahaastatteluja. Tässä haastattelun muodossa haastattelu etenee haastateltavan ehdoilla (Tiittula ja Ruusuvuori 2005, 11). Opiskelija-asukkaiden ja työntekijöiden haastatteluissa kävimme läpi samat teemat ja aihepiirit: yhteisöllisyys, osallisuus ja perehdyttäminen (LIITE 4). Nämä teemat

olimme valinneet havainnoinnin ja teorian perusteella. Olimme miettineet myös tarkentavia kysymyksiä siltä varalta, ettei haastattelu etene.

Haastatteluilla keräsimme tietoa siitä, miten opiskelija-asukkaat kokevat osallisuuden ja yhteisöllisyyden Sanervakodissa. Halusimme myös selvittää, mitä opiskelija-asukkaat odottavat työntekijöiltä ja kuinka he kokevat työskentelyn Sanervakodissa. Kysyimme lisäksi opiskelija-asukkaiden kokemuksia perehdyttämisestä ja toiveita sen kehittämiseksi. Tavoitteena oli, että he kokivat tulleen kuulluiksi ja voivansa vaikuttaa oppaan sisältöön. Haastateltavat opiskelija-asukkaat olivat vapaaehtoisia. Emme kysyneet haastateltavien ikää, sukupuolta, koulutustaustaa tai sitä, kuinka kauan he ovat asuneet Sanervakodissa. Nämä seikat eivät vaikuta yhteisöoppaan sisältöön eivätkä ole olennaisia tutkimuskysymyksemme kannalta. Yhteisöoppaan tarkoituksena on palvella kaikkia opiskelija-asukkaita. Osa haastateltavista kuitenkin kertoi näistä asioista itse.

Haastattelimme opiskelija-asukkaiden kannalta kolmea keskeisintä työntekijää. Haastateltaviin työntekijöihin olimme yhteydessä sähköpostitse. Halusimme selvittää, mitä odotuksia työntekijöillä on opiskelija-asukkailta ja miten työntekijät kokevat heidät osana yhteisöä. Kysyimme myös perehdytyksestä sekä sen laadusta ja siinä käytetystä materiaalista.

5.2.3 Kysely

Verkossa tehtävien kyselyiden määrä on lisääntynyt huomattavasti niiden käytännöllisyyden vuoksi. Käytettäessä sähköistä palvelinta vastaukset saadaan suoraan sähköiseen muotoon. Tämän lisäksi kyselyitä voi kätevästi lähettää useille vastaanottajille. Perinteisiin postin kautta lähetettäviin kyselyihin verrattuna verkkokyselyt tuottavat yleensä paremman vastausprosentin. Toki tämä edellyttää sitä, että verkkokysely on kohdennettu oikein eli vastaajajoukko on tavoitettavissa verkosta. (Kuula 2011, 174.)

Sähköisiä järjestelmiä käytettäessä pätevät samat tutkimusetiikan peruseriaatteen, kuin missä tahansa muussa tutkimuksessa. Tärkeintä tutkimuksessa on ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, yksityisyyden suojaaminen sekä vahingon välttäminen. (Kuula 2011, 175.) Internet-kyselyssä vastaaja voidaan pakottaa vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Häntä ei päästetä eteenpäin ennen kuin kaikkiin on vastattu. Tällainen pakkovalinta varmistaa sen, että kyselyyn ei jää puutteita. Huonona puolena kuitenkin on se, että vastaaja saattaa ärsyyntyä tällaisesta ja jättää kokonaan vastaamatta tai hän kokee, että hänellä ei ole riittävästi sanottavaa asiasta. (Valli 2010, 113.)

Perustuslain (L 731/1999) mukaan luottamuksellisesti lähetetyn viestin salassapitovelvollisuus on ehdoton. Tämä laki kattaa sähköpostin sekä muun sähköisen viestinnän, joten se tulee ottaa huomioon aineiston käsittelyssä. Tutkimuksen yhteydessä on aina kerrottava sen perustiedot ja tietosuojaratkaisut riippumatta saadun aineiston muodosta. Tiedot tulee esittää esimerkiksi tutkimuslomakkeen alussa. Tämän lisäksi tutkimukseen osallistuvalla on kerrottava mitä tunnistetietoja kerätään ja miten ne säilytetään. Internetin käyttö tutkimusaineiston keruun välineenä mahdollistaa, että ihmiset voivat itse päättää mitä tietoja he antavat tutkimuksen käyttöön. (Kuula 2011, 175–177.)

Hoitohenkilöstön kuuleminen toteutettiin anonyymilla kyselylomakkeella (LIITE 5). Työntekijät saivat työsähköpostiinsa perustiedot tutkimuksesta sekä linkin kyselyyn. Valitsimme kyselyn kysymykset havainnoinnin ja teorian pohjalta. Työntekijöiltä kysyttiin heidän odotuksiaan opiskelija-asukkailta ja ajatuksia yhteisötyöstä. Heiltä pyydettiin konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä yhteisötyö voi olla. Heitä pyydettiin kuvaamaan opiskelija-asukkaiden kykyä kohdata muistisairaita ihmisiä sekä kertomaan, mitä perehdytyksessä voisi olla lisää, jotta kohtaaminen olisi laadukkaampaa.

Omaisten huomioiminen oli tärkeää, jotta perehdytysopas palvelee mahdollisimman monipuolisesti Sanervakotia. Heidän näkökulmansa huomioiminen toteutettiin kyselylomakkeella (LIITE 6), johon vastaaminen oli vapaaehtoista ja anonyymia. Lomakkeessa kysyttiin muun muassa omaisten suhtautumisesta opiskelija-

asukkaisiin ja heidän kokemuksiaan yhteisöllisestä toiminnasta. Toimitimme lomakkeet ja ohjeet vastaamiseen kerrosten ilmoitustauluille. Vastausaikaa oli koko helmikuu, mutta emme saaneet yhtään vastausta.

5.3 Työpajatyöskentely

Työpajatyöskentely on työskentelytapa, jossa kokoonnutaan työstämään yhdessä tiettyä aihepiiriä (Finto. Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. Työ. Työpajatyöskentely). Yksi pajatyöskentelyn malli on Innokylä-hankeessa vuosina 2009–2013 kehitetty Innopaja. Mallissa kehittäminen on tarvelähtöistä, avointa ja kaikki näkökulmat huomioidaan. Innopajassa keskeisten toimijoiden näkökulmat tuodaan esiin kehittämisprosessissa. Pajassa on yhteisesti kehitettävä kohde, josta pyritään luomaan jaettu näkemys yhdessä keskustellen ja työsten. Kaikkien osallistujien panos on samanarvoinen. (Innokylä. Innopaja: Käytäntöjen yhteiskehittämisen työpaja.) Työskentelyn tulosten hyödyntämisestä on viestittävä avoimesti pajan osallistujille, jotta he saavat kuvan siitä, miten heidän osallistumisensa vaikuttaa lopputulokseen. Osallistujien erityistarpeet tulee huomioida työpajan suunnittelussa ja toteutuksessa. Innopajassa tärkeää on selkeä ja realistinen tavoitteenasettelu. Ohjaajalla tulee olla selkeä näkemys siitä, mitä pajatyöskentelyllä halutaan saavuttaa. (Peränen 2013.)

Innopajan perusrakenne sisältää pajatyöskentelyn periaatteiden ja työskentelytavan esittelyn, yhteisen keskustelun työskentelyn tavoitteista, työskentelyosion, tulosten purun sekä arvioivan loppukeskustelun. Työskentely voi pitää sisällään erilaisia menetelmiä, kuten ryhmätyöskentelyä, ohjattua keskustelua tai toiminnallista työskentelyä. Pajatyöskentelylle asetetut tavoitteet ohjaavat menetelmien valintaa. Pajan ohjaajan tärkein tehtävä on ylläpitää avointa ja moninäkökulmaista keskustelua sekä huolehtia kaikkien osallistujien tasapuolisesta osallistumisesta. Jos ohjaajia on useampi, tulee työnjaon olla sovittuna etukäteen. Ohjaajat toimivat innostajina, motivoijina ja rohkaisijoina. He haastavat ajattelemaan ja tarjoavat uusia näkökulmia. (Peränen 2013.)

Työskentelyn jälkeen on hyvä koota tulokset yhteen ja käydä ne läpi. Tuloksista on suositeltavaa tehdä yhteenveto, joka lähetetään pajaan osallistuneille kommentoitavaksi. (Peränen 2013.) Pajassa syntyneitä ideoita ja ratkaisuja voidaan kehittää eteenpäin. Mahdollisen kehittämisprosessin edetessä on pajatyöskentelyyn osallistuneille hyvä informoida, miten heidän panostaan on hyödynnetty. (Innokylä. Innopaja: Käytäntöjen yhteiskehittämisen työpaja.)

Haastatteluista ja havainnoinnista ilmeni keskeisiä kehittämistarpeita, kuten tieto muistisairauksista, yhtenäinen perehdytys sekä yhteiset käytännöt yhteisötyössä. Näistä osaa työstettiin yhteisöopasta varten työpajatyöskentelyssä. Toitimme työskentelyn 1.3.2018 yhteisökokouksen yhteydessä. Työskentely pohjautui Innokylän Innopaja-malliin. Työskentelymme oli tiivistetty ja pelkistetty versio Innopajasta. Meillä ei ole koulutusta viralliseen Innopaja-työskentelyyn, joten Innopaja toimi vain työskentelymme mallina. Valitsimme työpajojen aiheet aiemmin keräämämme aineiston ja teorian perusteella.

Työpajatyöskentelyssä oli kolme erilaista työpajaa. Työskentelyyn osallistuneet seitsemän opiskelija-asukasta jaettiin kahteen ryhmään. Ensimmäinen ja toinen työpaja toteutettiin samanaikaisesti ja ryhmiä vaihdettiin puolesta välissä. Näissä työpajoissa ajatukset koostettiin yhdessä paperille. Kolmas työpaja toteutettiin viimeisenä ja kaikki työskentelivät itsenäisesti. Ensimmäisessä työpajassa kehitettiin iltaklubia. Osallistujat pohtivat yhdessä mistä hyvä iltaklubi muodostuu ja miettivät konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä illoissa voi tehdä. Toisessa työpajassa keskusteltiin yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä toimintamalleista. Tähän työpajaan osallistui myös molemmat yhteisötyöntekijät. Kolmannessa työpajassa opiskelija-asukkaat ja työntekijät saivat kirjoittaa terveisiä uusille opiskelija-asukaille. Pajojen jälkeen keskustelimme yhdessä osallistujien kanssa työskentelyn herättämistä ajatuksista. Samalla heillä oli mahdollisuus antaa suullista palautetta. Työpajojen koosteet ja osallistujien kirjoittamat terveiset otimme mukaan.

5.4 Analyysi

Aineiston analyysin tarkoituksena on tiivistää ja jäsentää aineistoa niin, että olennainen säilyy. Perusteellinen analyysi ja sen erittely lisää tutkimuksen luotettavuutta ja auttaa tutkijaa ymmärtämään ilmiötä syvällisemmin. Analysoitava aineisto voi tutkimuksesta riippuen olla esimerkiksi litteroitua tekstiä haastattelusta, tutkijan havainnointimuistiinpanoja, työskentelyssä tuotettua materiaalia, valokuvia tai videoita. (Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöpakki. Tutkimateriaali. Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta.)

Analyysi alkaa aineiston huolellisella lukemisella tai havainnoinnilla. Tämän jälkeen aineisto jaetaan osiin luokittelemalla, teemoittelemalla tai tyypittelemällä. Pienempiin osiin jaetusta aineistosta tutkija kirjoittaa oman näkemyksensä ja tarkastelee niitä teorian avulla. Hyvässä tutkimustekstissä omat oivallukset ja teoriakirjallisuus tukevat toisiaan. (Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöpakki. Tutkimateriaali. Laadullisen analyysi ja tulkinta.) Analyysin visuaalinen esitys auttaa tutkijaa hahmottamaan tuloksia. Se myös havainnollistaa valmista tekstiä lukijalle. (Nummenmaa, Konttinen, Kuusinen & Leskinen 1997, 62.)

Haastattelujen jälkeen haastattelut kirjoitetaan puhtaaksi eli litteroidaan. Litteroinnin tarkkuuden voi määrittää itse analyysitapaan sopivaksi. Teemahaastattelut analysoidaan usein teemoittelemalla ja tyypittelemällä. Aineistoa jäsennetään teemojen mukaisesti. Eri haastateltavien vastauksia voidaan siirtää yhden teeman alle. (Eskola & Vastamäki 2010, 42–43.) Kerätyn tiedon tulee olla luottamuksellista. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen puitteissa tehtyjä sopimuksia tulee noudattaa. Haastattelujen kohdalla luottamuksellisuus tarkoittaa sitä, että haastateltava voi luottaa haastattelijan antamaan lupaukseen aineistojen käytöstä ja käyttötarkoituksesta. (Kuula 2011, 88–89.)

Havainnointitilanteista teimme muistiinpanot ja havainnoinnin jälkeen teimme yhteisen tiedoston kaikille havainnoillemme. Korostimme havainnot, jotka ilmenivät useammin kuin kerran. Teemoittelimme aineiston neljään pääteemaan (yhteisöllisyys, osallisuus, perehdytys, muistisairaiden kanssa toimiminen). Näiden teemojen perusteella teimme teemahaastattelun rungon.

Työntekijöiden ja opiskelija-asukkaiden haastattelut sekä työntekijöiden kysely analysoitiin erillisinä kokonaisuuksina, mutta samalla tavalla. Litteroimme omat haastattelumme yhdessä sovittujen ohjeiden mukaan. Tämän jälkeen jaoimme haastattelut niin, että kukaan ei käynyt läpi omaa litterointiaan. Kukin korosti litteroinneista olennaisimmat asiat. Poimimme haastatteluista ja kyselystä tärkeimmät teemat (yhteisö ja osallisuus, yhteisötyö, muistisairaat asukkaina sekä perehdytys ja sen puutteet). Kokosimme näiden teemojen alle haastatteluissa ja kyselyssä mainitut asiat. Korostimme ne vastaukset, jotka mainittiin useasti. Teemojen pohjalta lähdimme työstämään yhteisöopasta ja työpajatyöskentelyä.

TAULUKKO 1. Kyselyn ja haastatteluiden analyysi

	Yhteisö	Yhteisötyö	Muistisairaat asukkaat	Perehdytys
Opiskelijat	<ul style="list-style-type: none"> - Samanarvoisia - Kimppe-asumista - Osa yhteisöä - Ei olla yksin - Yhteisökokous kerran kuussa - Kysytään mielipiteitä - Retkiä ja juhlia - Omakoti - Autetaan toisia - Perheen tunnelmaa - Asenne ratkaisee - 4. kerros käy syömässä yhdessä 	<ul style="list-style-type: none"> - Lukeminen - Pelaaminen - Kävely - Elokuvat - Syöminen - Läsnaolo - Iltaklubi - 10h/kk -> 20h/kk liikaa, nykyään tulee tehtyä ylimääräisiä 	<ul style="list-style-type: none"> - "Alakerran naapurit" - Omia persoonia - Tarvitsevat kannustusta ja innostusta - Hyviä ja huonoja päiviä - Saattavat olla aggressiivisia ja heitellä tavaroita 	<p>Mitä sisälsi?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perustietoa Sanervakodin muistisairaista - Vaitiolovelvollisuus - Turvallisuuskävely - Ohjeet tulipalossa <p>Mitä puutteita/lisää?</p> <ul style="list-style-type: none"> - lisää tietoa muistisairaista ja toimintaohjeita - Ei esitelty tai otettu vastaan kerroksissa - Yhteisötyön esittely - Alakerran naapureiden esittely - Kaikki työntekijät eivät tiedä mitä yhteisötyö on
Työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> - Yläkerran naapurit osa yhteisöä ja sen elämää - Kaikki saman talon väkeä - Yhteisö on voimavara - Yhteistapahtumia, kaikki kutsutaan mukaan - Joskus kaoottista - Molemmissa kerroksissa yhteisötyöntekijä 	<ul style="list-style-type: none"> - 10h/kk, monet tekee enemmänkin - Asukkaita varten, ei työntekijöitä - Yksilöllistä omien kiinnostuksen kohteiden mukaan - Mietitään jo haastattelussa mitä voisi tehdä - Läsnaolo tärkeää - Ei hoitotyötä - Voi tehdä yhdessä - Vaihtoehto B valmiina - Ole armelias itsellesi - Toiveena myös erilaista toimintaan - Läsnaolo, ulkoulu, pelailu, elokuvat, kahvilla käynti, lukeminen, kirkossa käyminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Kaikki voi olla vierasta - Mieli saattaa olla kaoottinen - Kaikki mitä sanoo ei ole totta <p>Muistisairaana kanssa toimiminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vaatii kärsivällisyyttä - Läsnaolo - Kosketus - Keskity lähtötilanteeseen - Mene tilanteeseen avoimena 	<ul style="list-style-type: none"> - Työntekijän vastuulla - Hyvä perehdytys takaa hyödyn - Kaikki eivät ole sosiaalisia - Saapuessa pari viikkoa aikaa sopeutua ilman yhteisötyötä - Pyritään yksilölliseen perehdyttämiseen - Otetaan vastaan kerroksessa - Tutustuminen asukkaisiin - Kirjallinen materiaali vähäistä - Lisää tietoa muistisairaista - Työryhmän omaa ammatillisuutta ja peiliin katsomista

Kävimme läpi kahdessa ensimmäisessä työpajassa koostetut materiaalit. Työpajojen koosteet järjestimme selkeään järjestykseen, jotta tulokset hahmottuvat paremmin. Poistimme päällekkäisyyksiä ja yhdistimme joitain vastauksia. Iltaklubityöpajan koosteen jaoin kahden teeman alle: iltaklubin valmistelu ja esimerkkejä ohjelmasta. Terveiset koostimme omaan tiedostoon. Korjasimme terveisistä selkeät kirjoitusvirheet, jotta niistä tulisi helpommin luettavia. Emme muuttaneet lauserakenteita tai korjanneet tulkinnanvaraisia virheitä. Tällaisia terveisiä pajassa syntyi:

Tämä EI OLE pelkästään sinun kämppäsi (omaa huonettasi lukuun ottamatta), joten älä myöskään käyttäydy niin kuin yhteiset tilat olisivat sinun omistamia. (4. kerroksen asukas)

Tervetuloa uudelle asukkaille lempeästi ja rauhalliseen Savervaan. Tulomme iloisesti odottamaan teitä. (4. kerroksen asukas)

Tartu hihasta ja kysy – aina valmiina opastamaan sinua. (Työntekijä)

6 AINEISTON TULOKSET

6.1 Saman talon väkeä

Työntekijät puhuivat opiskelija-asukkaista ”yläkerran naapureina” ja he kokivat, että opiskelija-asukkaat ovat osa yhteisöä ja sen elämää. Kaikki Sanervakodissa asuvat ovat ”saman talon väkeä” ja se ilmenee esimerkiksi sanavalinnoissa. Sen sijaan, että puhuttaisiin muistisairaista ja opiskelijoista, puhutaan ala- ja yläkerran naapureista. Yhteisössä asuminen saattaa joskus olla kaoottista ja vaatii kaikilta joustavuutta. Opiskelija-asukkaiden haastatteluissa selvisi, että he ajattelevat samoin. He ovat osa yhteisöä ja kokevat itsenä samanarvoisiksi. Sanervakodissa on ”perheen tuntua” ja koko Sanervakoti koettiin omaksi kodiksi. Sanervakodissa järjestetään tapahtumia, retkiä ja juhlia, joihin kaikkia asukkaita kutsutaan mukaan.

Sanervakotiin muutto edellyttää sitoutumista yhteistyöhön ja myönteistä asennetta yhteisöasumiseen. Yhteisöasumisen perusajatuksena on muiden yhteisön jäsenten huomioiminen. Kerroksessa tulee antaa rauha muille asukkaille ja hiljaisuus alkaa kello 22.00. Kerroksen muihin asukkaisiin on hyvä tutustua rohkeasti. Opiskelevien asukkaiden haasteena on yhdistää koulu, opiskelu ja yhteistyö. Opiskelija-asukkaat kuitenkin korostivat, että asenne ratkaisee.

Yhteistyöntekijän järjestämä yhteisökokous on kerran kuussa ja opiskelija-asukkaita veloitetaan osallistumaan kokouksiin. Kokouksessa opiskelija-asukkaat voivat antaa palautetta sekä yhteistyöntekijöille että toisilleen ja kertoa kehittämisideoita. Myös työntekijöillä on silloin mahdollisuus antaa palautetta opiskelijoille. Opiskelija-asukkaat kokevat saavansa äänensä kuuluviin. Osalla oli kuitenkin kokemus, etteivät asiat aina mene eteenpäin toivotulla tavalla.

Yhteisökokouksessa työntekijä antoi opiskelija-asukkaille negatiivista palautetta kerroksen siisteydestä. Työpajatyöskentelyssä myös opiskelija-asukkaiden mielestä 4. kerroksen keskeisin kehityskohde oli yhteisten tilojen siisteys. Yleiseen siisteyteen on yritetty vaikuttaa muun muassa siivousvuorolistalla.

6.2 Yhtenäiset käytännöt yhteisötyölle

Opiskelija-asukkailta vaadittu yhteisötyön tuntimäärä alennettiin vuoden 2018 alussa 10 tuntiin kuukaudessa aiemmasta 20 tunnista. Nykyään osa tekee jopa vaadittua enemmän. Työntekijät kertoivat odottavansa yhteisötyössä opiskelija-asukkailta joustavuutta, oma-aloitteisuutta, kärsivällisyyttä ja luottamuksellisuutta sekä enemmän motivaatiota ja innostuneisuutta. Heiltä edellytetään myös reipasta mieltä ja tervehtimistä, antaen kuitenkin työrauhan. Työntekijöiltä pyydettiin konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä opiskelija-asukkaat voivat kerroksissa tehdä. Ulkoilu, pelaaminen ja lukeminen mainittiin kaikissa vastauksissa. Tämän lisäksi vastauksissa mainittiin laulaminen, askartelu, piirtäminen, kynsien ja hiusten laitto sekä kirkossa, elokuvissa ja kahvilla käyminen yhdessä muistisairaiden asukkaiden kanssa.

Työntekijöiden haastatteluista ilmeni, ettei kaikilla työntekijöillä ole tietoa olemassa olevasta perehdytysmateriaalista tai sen laajuudesta. Työntekijöillä ja opiskelija-asukkailla on erilainen kokemus yhteisötyön toteutumisesta. Työntekijät ymmärtävät, ettei yhteisötyöhön kuulu olla hoitajan avustajana, koska se ei palvele muistisairasta ja hänen aktiivointiaan. Opiskelija-asukkaat puolestaan toivat ilmi, että työntekijöille ei aina ole selvää, mitä yhteisötyö kerroksissa on. Opiskelija-asukkaita esimerkiksi pyydetään joskus tiskaamaan ja viemään roskia. Tämä ei kuitenkaan ole yhteisötyön ydin, vaan tavoitteena on muistisairaahan aktiivointi.

Haastatteluissa selvisi toisen käden tietona, että joitain opiskelija-asukkaita pelottaa mennä kerrokseen työskentelemään. Myös työntekijän haastattelussa ilmeni, että joskus opiskelija-asukkaat jännittävät yhteisötyötä. Opiskelija-asukkaat toivoivat, että kerroksessa olisi työntekijä, joka kohtaa hänet ja esittelee ensimmäisellä kerralla kerroksen asukkaille ja työntekijöille.

Iltaklubi-työpajassa opiskelija-asukkaat keskittyivät suunnittelun tärkeyteen. Vastuussa olevien opiskelija-asukkaiden tulee olla ajoissa yhteydessä toisiinsa ja keskustella iltaklubin sisällöstä. Monipuolinen ja vaihteleva sisältö on tärkeää ja pitää toiminnan mielekkäänä. Sekä työntekijät että opiskelija-asukkaat toivoivat,

ettei iltaklubia suunniteltaessa päädyttäisi aina samoihin aktiviteetteihin. Toiminta voi olla esimerkiksi pelejä, kuvataidetta ja muovailua, musiikkia, leivontaa, ulkoilua tai retki. Jotta iltaklubi onnistuu, on tilat siistittävä etukäteen ja asukkaita haettava aktiivisesti kerroksista. Myös opiskelija-asukkaiden osallistuminen on tärkeää ja pelkkä läsnäolo on arvokasta.

6.3 Opiskelija-asukkaille lisää tietoa muistisairauksista

Havainnoinnissa ilmeni, että opiskelija-asukkaiden ote muistisairaiden kanssa oli pääasiallisesti hyvä, eivätkä he pelänneet kontaktin ottamista. He ottivat myös fyysistä kontaktia tilanteen vaatiessa, esimerkiksi ohjatessaan muistisairaita. Opiskelija-asukkaat käyttivät selkeää kieltä ja puhuttelivat asukkaita nimellä. Iltaklubin toteuttamiseen osallistui ulkomaalaistaustaisia opiskelija-asukkaita ja kielimuuri aiheutti ajoittain ongelmia kommunikaatiossa. Tämän lisäksi illan aikana kaksi opiskelija-asukasta puhuivat ohimennen keskenään omalla kielellään. Yksi muistisairas asukas kommentoi opiskelija-asukkaan ulkonäköä toistuvasti: ”hyvännäköinen tyttö”. Opiskelija-asukas vaikutti kiusaantuneen kommenteista, mutta hän ei kuitenkaan reagoinut niihin. Opiskelija-asukkaat pysyivät rauhallisina, jos kaikki ei mennyt ohjeistuksen mukaan. He istuivat pitkään saman asukkaan kanssa, eivätkä tehneet tilanteesta levotonta kiertelemällä tilassa.

Haastatteluissa työntekijät kertoivat, että opiskelija-asukkaille olisi tärkeää antaa perustietoa muistisairauksista sekä muistisairaille tyypillisestä käytöksestä. Työntekijöiden kyselystä saaduissa vastauksissa oli ristiriitoja. Työntekijät kokivat opiskelija-asukkaiden edellytykset muistisairaiden kanssa työskentelyyn ajoittain heikkona. Heidän kokemuksensa oli, että opiskelija-asukkaat eivät täysin ymmärrä muistisairautta ja sen näkymistä arjessa. Kuitenkaan perehdytyksestä kysyttäessä ei siinä koettu olevan suuria puutteita. Muistisairaiden ihmisten kanssa työskennellessä on tärkeää keskittyä hetkeen, eikä suunnitella liikaa. Vuorovaiikutustilanteessa tulee olla avoin ja vastaanottava. Työskentely vaatii kärsivällisyyttä ja joustavuutta: kaikki ei mene aina suunnitelmien mukaan. Opiskelija-asukkaan olisi myös hyvä tietää, että muistisairaana kertomat jutut eivät aina ole todellisia vaikka siltä kuulostavat.

Opiskelija-asukkaiden haastatteluissa ilmeni, että he kaipasivat itsekin lisätietoa muistisairaista ja heidän kanssaan toimimisesta, koska kaikilla opiskelija-asukkailla ei ole kokemusta muistisairaista. He toivoivat myös, että alkuvaiheessa ohjausta annettaisiin nykyistä enemmän. Opiskelija-asukkaat tiesivät, että yhteisötyötä tehdessä voi hoitajilta ja muilta työntekijöitä pyytää tarvittaessa apua. He voivat kannustaa toisiaan yhteisötyöhön ja tehdä sitä yhdessä. Yhteisötyötä voi tehdä yhdessä muiden opiskelija-asukkaiden kanssa muussakin kuin itselle määrättyssä kerroksessa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteisöllisyys on yksilöllinen kokemus, joka on osa ihmisen perusolemusta (Thitz 2013, 35). Yhteisöllisyyttä voi olla positiivista ja negatiivista. Positiivista yhteisöllisyyttä luo kokemus turvallisuudesta ja aidosta yhteenkuuluvuudesta. Yhteisöllisyys on negatiivista, jos yksilö kokee, että valvontaa on liikaa tai hän ei saa omia näkemyksiään ja mielipiteitään esille. (Keränen ym. 2001, 49–50.) Yhteisöoppaalla pyrimme lisäämään positiivista yhteisöllisyyttä. Tämän takia opiskelija-asukkaat saivat vaikuttaa oppaan sisältöön jo varhaisessa vaiheessa.

Opiskelija-asukkaat kertoivat haastatteluissa, että he kokevat Sanervakodin omaksi kodikseen. Tämä on tärkeää asumisyhteisön rakentumisessa. Sanervakodin yhteisössä positiivista yhteisöllisyyttä luo mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin asioihin. Kerran kuukaudessa järjestettävä yhteisökokous mahdollistaa palautteen ja kehittämisehdotusten antamisen suoraan yhteisötyöntekijöille. Osa asukkaista kokee, etteivät asiat aina mene yhteisökokouksesta eteenpäin toivotulla tavalla. Tällöin opiskelija-asukas saattaa kokea, että hän ei saa ääntään kuuluviin, mikä puolestaan luo negatiivista yhteisöllisyyttä. Opiskelija-asukkaiden tekemiä yhteisötyön tunteja sekä yhteisten tilojen siisteyttä valvotaan. He saavat kuitenkin järjestää omassa kerroksessaan juhlia, kutsua vieraita ja liikkua vapaasti.

Osallisuuden kokemus syntyy yksilön arvostuksesta, luottamuksesta, tasavertaisuudesta sekä mahdollisuudesta vaikuttaa yhteisön asioihin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuus). Osallisuuden toteutumiseen ei siis riitä vain osallistuminen. Asumisyksikössä osallisuuden kokeminen edellyttää sitoutumista eri toimijoiden välillä. Näin yhteistyö sujuu saumattomasti. (Arkonaho ym. 2015, 56–57.) Haastatteluissa tuli ilmi, että opiskelija-asukkaat kokevat voivansa vaikuttaa Sanervakodin asioihin. Yhteisöoppaalla halusimme lisätä opiskelija-asukkaiden luottamusta työntekijöiden silmissä, jotta he voivat toimia aktiivisemmin osana yhteisöä. Halusimme vahvistaa kokemusta tasavertaisuudesta tuomalla yhteisöoppaassa ilmi, että Sanervakoti on sekä muistisairaiden että opiskelija-asukkaiden oma koti.

Hyvä perehdytys on perehdytystä yhteisöön (Pöyhönen 2017). Suullisen perehdytyksen lisäksi on hyvä olla olemassa kirjallista perehdytysmateriaalia (Kupias & Peltola 2009, 70). Sanervakodissa kirjallinen perehdytysmateriaali oli vähäistä, eivätkä kaikki työntekijät tienneet materiaalista. Suullinen perehdytys pyritään kuitenkin toteuttamaan aina yksilöllisesti. Yksi haastattelemamme työntekijä totesi, että mitä paremmin opiskelija-asukkaat perehdytetään, sitä enemmän heistä on hyötyä yhteisölle. Perehdytys Sanervakodissa on tärkeää niin uudelle asukkaalle kuin työntekijällekin. Kattava perehdytys mahdollistaa opiskelija-asukkaiden kotiutumisen ja lisää yhteisöllisyyttä. Perehdyttäminen mahdollistaa myös vapaamman työskentelyn, kun työntekijöiden ei tarvitse jatkuvasti seurata opiskelija-asukkaiden toimintaa. Kirjallisella yhteisöoppaalla pyritään siihen, että perehdyttäminen olisi kaikille tasalaatuista. Sanervakodin työntekijät aikovat käyttää Yhteisöopasta perehdytyksen tukena. Yhteisöoppaan lisäksi perehdytyksen tulee olla suullista ja vuorovaikutuksellista.

On tärkeää osata arvostaa muistisairaana ihmisen elämäkokemusta ja hänen jäljellä olevia taitojaan. Kunnioittavaan työotteeseen kuuluu myös ihmisen kuunteleminen ja hyväksyminen. (Mönkäre 2017, 38.) Muistisairaille on usein tärkeää, että ihmiset, jotka toimivat heidän kanssaan, ovat tuttuja (Nukari 2017, 93). Heidän toimintakykyään voidaan tukea tarjoamalla heille mahdollisuus omatoimiseen työskentelyyn ja antamalla onnistumisen kokemuksia (Muistiliitto. Hoito ja kuntoutus 2017). Näitä toimintamalleja halusimme korostaa yhteisöoppaassa yhteistyön sujuvuuden takaamiseksi.

Yhteisöoppaalla halusimme lisäksi parantaa sekä opiskelija-asukkaiden että muistisairaiden turvallisuutta. Haastatteluissa ilmeni, että osa opiskelija-asukkaista arastelee muistisairaiden kerroksissa työskentelyä. Kattavalla perehdytyksellä ja teorialla muistisairauksista opiskelija-asukas saa itsevarmuutta ja osaamista toimia kerroksissa. Kun opiskelija-asukkaalla on varmat otteet, tuntee muistisairas asukas olonsa turvalliseksi. Tieto muistisairauksista auttaa ymmärtämään muistisairaana käytöstä. Muistisairaana ihmisen tunteiden ja käytöksen säätely saattaa olla heikentynyt (World Health Organization 2012, 7). Käytöksellään, eleillään ja tunteillaan opiskelija-asukas voi vaikuttaa vuorovaikutustilanteeseen.

8 POHDINTA JA ARVIOINTI

8.1 Opinnäytetyön hyödynnettävyys

Teimme opinnäytetyön Sanervakodin tarpeisiin. Uusien opiskelija-asukkaiden perehdyttäminen työhön on haasteellista, eikä kattavaa kirjallista materiaalia ollut aikaisemmin käytössä. Oppaassa on hyödyllistä tietoa myös asukkaille, jotka ovat asuneet yhteisössä pidempään. Annamme yhteisöoppaan Sanervakotiin sähköisessä muodossa, jotta sen muokkaaminen onnistuu helposti. Heidän toiveestaan toimitamme myös valmiiksi tulostettuja oppaita 20–30 kappaletta. Sanervakodissa kaikki opiskelija-asukkaat eivät puhu suomea äidinkielenään, joten oppaassa oli tärkeää huomioida selkokieliyys.

Prosessi on helposti mallinnettavissa ja toteutettavissa uudelleen erilaisissa toimintaympäristöissä. Samanlaisella toimintatutkimuksen prosessilla voidaan myöhemmin kehittää ja uudistaa Sanervakodin yhteisöopasta. Työntekijöiden haastatteluissa ja kyselyssä ilmeni, että heidän käsityksensä opiskelija-asukkaiden tekemästä yhteistyöstä saattaa vaihdella. Prosessia mallintamalla voitaisiin tehdä myös samankaltainen opas, joka palvelisi erityisesti yhteisöasumisyksikön työntekijöitä. Opinnäytetyön puitteissa meillä ei ollut mahdollisuutta tutkia yhteisöoppaan vaikutusta Sanervakodin yhteisössä, sillä se vaatisi pidemmän aikavälin tarkastelun. Jatkotutkimuksena voi tutkia oppaan vaikutusta ja vaikuttavuutta osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemisen lisääjänä Sanervakodin yhteisössä.

8.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Valitsimme toimintatutkimuksen menetelmät syksyllä 2017, kun tutkimuskysymys ja kehitettävä tuote varmistuivat. Keräsimme aineistoa systemaattisesti niin, että seuraavan aineistonkeruun keskeiset teemat muodostettiin edellisten aineistojen pohjalta (KUVIO 1). Kehittämistyön prosessi on dokumentoitu tarkasti tässä raportissa, joten tutkimuksen toistaminen on mahdollista.

Tutkimusmenetelmät olivat valideja tämän tutkimuksen kohteeseen. Menetelmät valitsimme sen mukaan, millaista tietoa halusimme. Havainnoinnin kautta tutustuimme Sanervakodin yhteisöön, sillä siitä ei ollut saatavilla aikaisempaa tutkimustietoa. Haastatteluiden avulla saimme opiskelija-asukkailta ja työntekijöiltä tietoa keskeisimmistä kehityskohteista, joiden pohjalta aloimme tehdä yhteisöopasta. Valitsimme menetelmät niin, että aineisto kerättiin siellä, missä ilmiö esiintyy. Raportissa on liitteinä teemahaastattelun runko ja kyselylomakkeiden kysymykset. Tämän lisäksi tekstissä on havainnollistava kuva käytetystä kyselyn ja haastatteluiden analysointimenetelmästä (TAULUKKO 1).

Tutkimuksen luotettavuutta vähentää se, että Sanervakodissa havainnoitiin vain yhtä yhteisötyön muotoa, iltaklubia. Havainnoidussa iltaklubissa mukana oli työntekijä, mikä osaltaan vaikutti opiskelija-asukkaiden työskentelyyn. Havainnoinnista saatu tieto olisi voinut olla tutkimuksen kannalta hyödyllisempää, mikäli opiskelija-asukkaat olisivat toteuttaneet iltaklubin täysin itsenäisesti. Havainnoimalla myös muita yhteisötyön muotoja, kuten kerroksissa tehtävää työtä, opiskelija-asukkaiden osallisuutta olisi voitu kuvata laajemmin. Haastatteluihin ja työpajatyöskentelyyn osallistuminen oli vapaaehtoista. Vapaaehtoiseen toimintaan osallistuvat aktiivisemmin sellaiset opiskelija-asukkaat, jotka ovat kiinnostuneita yhteisön asioista ja kokevat enemmän yhteisöllisyyttä. Tämän vuoksi tulokset saattavat olla vääristyneitä.

Haastattelutilan on hyvä olla mahdollisimman rauhallinen ja neutraali. Parhaat edellytykset haastattelun onnistumiselle saadaan, kun haastattelu tehdään esimerkiksi haastateltavan kotona. (Eskola ja Vastamäki 2010, 29–30.) Opiskelija-asukkaiden haastattelut järjestettiin heidän kerroksensa yleisissä tiloissa. Osa haastatteluihin käytetyistä tiloista oli rauhattomia, eivätkä siksi olleet ideaaleja.

Työpajatyöskentelyn hyvien toimintamallien pajassa mukana olivat kaksi yhteisötyöntekijää. Heidän läsnäolonsa saattoi vaikuttaa opiskelija-asukkaiden työskentelyyn ja vastauksiin. Yhteisötyöntekijöiden näkemykset olivat tärkeitä oppaan kannalta, mutta heille olisi voitu järjestää erillinen työpaja.

Jotta tutkimus olisi eettisesti toteutettu, tulee haastatteluihin, havainnointiin sekä kyselyihin osallistuvilla kuvata tutkimuksen aihe ja sisältö. Heille tulee myös kertoa, mitä tutkimukseen osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa ja kauanko siihen menee aikaa. (Tutkimuseettinen lautakunta. Eettinen ennakoarviointi.) Pyrimme tutkimuksessamme avoimuuteen ja jatkuvaan kommunikointiin haastateltavien ja havainnoitavien kanssa. Ennen haastatteluiden toteuttamista pyysimme tutkittavia allekirjoittamaan suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta (LIITE 7). Haastattelun alussa heille kerrottiin keskeiset tiedot opinnäytteestä. Tuomme lopputulokset heille näkyväksi ja keräämme heiltä palautetta suullisesti ja kirjallisesti.

Muistisairaiden näkökulma on tärkeä, mutta eettisistä syistä emme haastatelleet heitä vaan otimme heidät huomioon havainnoinnin kautta. Havainnointi tapahtui Sanervakodissa opiskelija-asukkaiden toteuttamassa iltaklubissa, sillä ympäristö on muistisairaille tuttu. Tällä tavoin havainnoiminen tuo esille normeihin liittyviä toimintamalleja, jotka voisi olla tässä tapauksessa vaikeita ilmentää muilla menetelmillä (Haapala 2015, 72).

Opinnäytetyön tuotoksen tarkoituksena on vahvistaa opiskelija-asukkaiden osallisuuden tunnetta. Painetun yhteisöoppaan on tarkoitus hyödyttää opiskelija-asukkaita ja työntekijöitä sekä välillisesti koko yhteisöä. Työskentelimme tiiviisti sekä yhteistyöntekijöiden että opiskelija-asukkaiden kanssa. Näin molempien näkemykset ja tarpeet pysyivät keskiössä ja lopputulos hyödyttää mahdollisimman laajasti kaikkia yhteisön toimijoita. Vastauksia työntekijöiden kyselyyn saimme hoitohenkilöstön määrään nähden vähän. Kyselyyn vastasi kolme työntekijää 37:stä. Pohdimme yhdessä yhteistyöntekijän kanssa, olisimmeko saaneet vastauksia enemmän, jos olisimme esitelleet opinnäytetyötämme koko työyhteisölle ennen kyselyn lähettämistä.

Jätimme mielenterveyskuntoutujat tutkimuksemme ulkopuolelle rajauksen vuoksi. Lisäksi yksikönjohtaja kertoi, ettei mielenterveyskuntoutujien osallistaminen tutkimukseen olisi mielekästä, sillä he eivät osallistu aktiivisesti Sanervakodin yhteisölliseen toimintaan. Vähäisen osallistumisen takia heiltä saatu tieto ei välttämättä olisi luotettavaa.

Laitosasuminen ei ole ideaali asumismuoto. Kuitenkin esimerkiksi vaikeasti muistisairaajat ihmiset tarvitsevat paljon tukea asumisessaan, joten jonkinlainen asumispalvelu on välttämätön. Yhteisöoppaan on tarkoitus vahvistaa opiskelija-asukkaiden osallisuuden kokemusta yhteisössä ja tuoda muistisairaita lähemmäs opiskelija-asukkaiden arkea. Näin Sanervakodin laitosmaisuuksien määrä vähenee ja yhteisöasumisen malli korostuu.

8.3 Prosessin arviointi

Opiskelija-asukkaita osallistettiin useassa työskentelyvaiheessa, sillä ilman heidän osallistumistaan yhteisöoppas ei palvele tarkoitustaan. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa pohdimme, että opiskelija-asukkaiden aikataululliset haasteet saattaisivat vaikeuttaa työskentelyä. Aikataululliset haasteet minimoimme sillä, että ilmoitimme haastatteluiden ja pajatyöskentelyjen päivämäärät hyvissä ajoin Sanervakodille ja opiskelija-asukkailla. Aikataulujen yhteensovittaminen opiskelija-asukkaiden kanssa sujui lopulta helposti. Kommunikoimme opiskelija-asukkaiden kanssa työntekijän välityksellä ja kerrokseen jättämillämme paperisilla mainoksilla. Opiskelija-asukkailla kuitenkin oli mahdollisuus lähettää meille sähköpostia. Mainostimme työpajaa suullisesti ja yhteistyöntekijän kautta. Osallistujamäärä olisi voinut olla suurempi aktiivisen mainostuksen avulla. Työpajan järjestimme yhteisökokouksen yhteydessä, joihin opiskelija-asukkailla on velvollisuus osallistua.

Omaisten kyselylomakkeita toimitettiin molempiin muistisairaiden asukkaiden kerroksiin. Niihin vastaaminen oli vapaaehtoista ja anonyymiä. Sanervakodin työntekijä kertoi, että useat vierailijoiden omaiset eivät osallistu aktiivisesti yhteisölliseen toimintaan, joten vastauksia ei välttämättä tule tai niistä ei ole suurta hyötyä tutkimuksen kannalta. Omaiset haluttiin kuitenkin huomioida, sillä heillä on arvokasta tietoa Sanervakodin yhteisöstä. Vastausaikaa oli kuukausi, mutta siinä ajassa kukaan ei ollut vastannut kyselyyn. Enemmän vastauksia olisi voinut saada lähestymällä omaisia aktiivisesti heidän vieraillessaan Sanervakodissa. Emme kuitenkaan halunneet häiritä omaisia vierailun aikana. Muistisairaakaan omaisen kanssa tulee muistaa sensitiivisyys ja se, että tilanne saattaa olla

herkkä. Kun huomasimme, että kyselylomake ei toimi, oli liian myöhäistä hakea uutta tutkimuslupaa, jotta erilainen lähestymistapa olisi ollut mahdollinen.

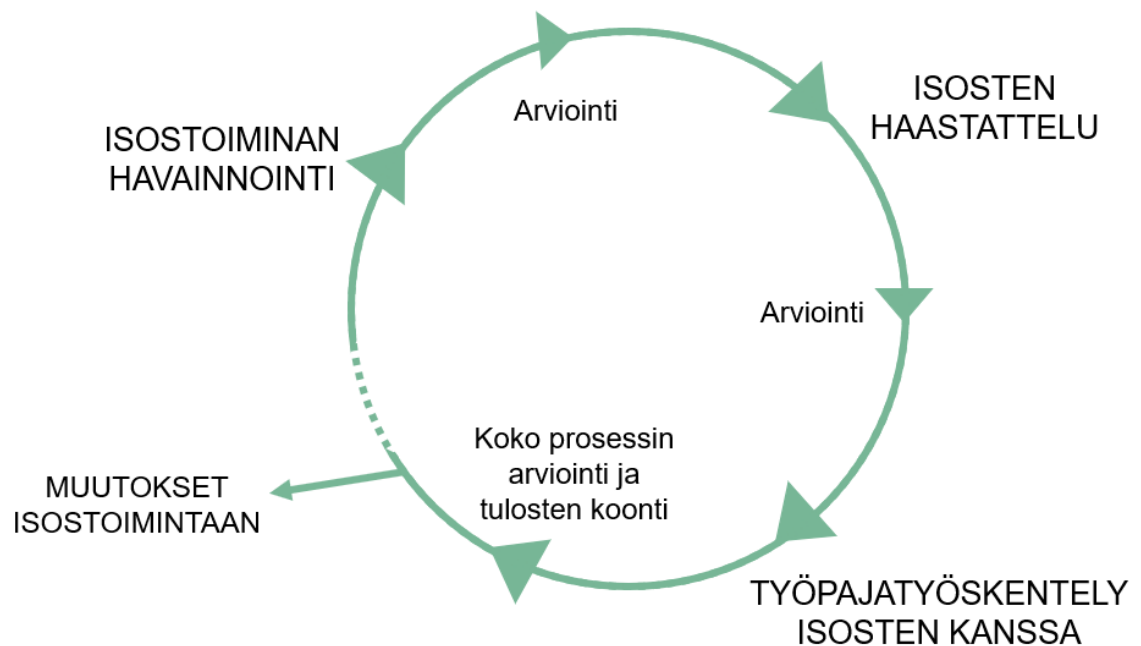
Pajatyöskentelyn jälkeen teimme valmiin version oppaasta, jonka lähetimme Sanervakodille viimeisiä muutoksia varten. Palautetta prosessista ja valmiista yhteisöoppaasta keräsimme opiskelija-asukailta sähköisen kyselyn (LIITE 8) avulla. Opiskelija-asukkaat kokivat saaneensa vaikuttaa oppaan sisältöön. Osalle Yhteisöopas tarjosi myös uutta tietoa. Keräsimme yhteisöyöntekijöiltä sekä yksikönjohtajalta palautetta sähköpostitse. Saimme palautetta yksikönjohtajalta myös suullisesti. Kaikki palaute oli pääasiassa positiivista ja etenkin oppaan visuaalista ilmettä sekä rakennetta pidettiin hyvinä. Saimme palautetta muutamista sanavainnoista ja verbimuodoista. Palautteen perusteella teimme muutoksia oppaaseen. Kysyimme palautetta myös yhteydenpidon sujuvuudesta ja työskentelystä Sanervakodissa. Näistä saamamme palaute oli positiivista.

8.4 Prosessin mallintaminen seurakunnan toiminnassa

Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat merkittävä osa myös kirkon olemusta (Thitz 2013, 37). Seurakunnat ovat pyrkineet aktiivisesti lisäämään seurakuntalaisten osallisuutta. Kokonaiskirkon strategiassa Kohtaamisen kirkko on laadittu toiminnan suuntauksia. Yhtenä toiminnan suuntauksena on kirkon jäsenyyden arvostaminen. Seurakuntalaiset otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Näin seurakuntalaisen osallisuus vahvistuu. (Kohtaamisen kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020.)

Paikallisseurakunnat ovat ottaneet kokonaiskirkon strategian huomioon tehdesään omia strategioita tuleville vuosille. Esimerkiksi Lauttasaaren seurakunnan strategian yhdeksi kehittämistavoitteeksi on määritelty kirkon jäsenen nostaminen keskiöön. Tämä tarkoittaa seurakuntalaisten ja vapaaehtoisten vastuun, osallistamisen ja osallisuuden lisäämistä. (Lauttasaaren seurakunta. Lauttasaaren seurakunta - ihmistä varten uskonnon, rakkauden ja ympäristön puolesta. Strategia 2020.)

Toimintatutkimuksemme prosessia voi hyödyntää seurakunnan toiminnan kehittämisessä. Prosessia voi mallintaa missä tahansa seurakunnan toiminnassa. Tässä olemme mallintaneet prosessia isostoiminnan kehittämiseen (KUVIO 2). Uusimman isostoiminnan linjauksen mukaan valtaa ja vastuuta tulee kaikissa tilanteissa antaa isosille itselleen. Seurakunnan työntekijä toimii taustatukena ja toiminnan mahdollistajana. Hänen tulee antaa tilaa isosten omille ideoille ja toiveille toiminnan suhteen. (Kirkkohallitus 2016, 30.)

KUVIO 2. Toimintatutkimuksemme prosessin mallinnus

Isoja ihmeitä -isostoiminnan linjaus kannustaa osallistamaan nuoria tietoisesti. Isoskoulutusta pyritään muuttamaan koulutuskeskeisestä isostoiminnasta osallistavampaan toimintaan, jossa nuori itse on keskiössä. Oppiminen on vuorovaikutuksellista. Seurakunnan isotoiminta on yhteisö, jossa nuoret oppivat toisiltaan, erityisesti kokeneemmilta isosilta. (Kirkkohallitus 2016, 23–25.)

Työskentelyn tavoitteena on kehittää seurakunnan isostoimintaa isosten kanssa. Työskentely lähtee liikkeelle isostoiminnan havainnoimisella ja perustiedon hankkimisella. Työntekijän tulee havainnoida erityisesti isostoiminnan puutteita, työntekijöiden ja isosten välistä vuorovaikutusta sekä nuorten osallisuutta. On myös tärkeää kirjata ylös toimivat ja hyvät toimintamallit, jotta niitä voidaan hyödyntää jatkossa. Havainnoinnin jälkeen työntekijä haastattelee isosia, jotta mahdollisimman laaja osallisuus toteutuu. Haastattelujen tulosten analyysin jälkeen työntekijä suunnittelee työpajatyöskentelyn, joka toteutetaan yhdessä kokeneempien isosten kanssa. Työpajaan pyrkii osallistumaan kaikki isostoiminnassa mukana olevat nuoret. Työpajassa valmistellun materiaalin pohjalta työntekijä koostaa valmiin tuotoksen, jonka hän lopuksi esittelee nuorille mahdollisia muutoksia varten. Työskentely on tarkoitus toteuttaa säännöllisin väliajoin, jotta materiaali on ajantasaista ja nuoret pääsevät jatkuvasti osallisiksi isostoiminnan kehittämisessä.

8.5 Ammatillinen kasvu

Ammatillista kasvua opinnäytetyöprosessin aikana voi tarkastella sosionomin kompetenssien tai kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaamisen kautta. Sosionomin ydinosaamiseen kuuluu eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmän osaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016). Koska saamme kaksoiskelpoisuuden (sosionomi + kirkon nuorisotyönohjaaja), tulee meidän tarkastella omaa ammatillista kasvua myös kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaamisesta käsin. Se on jaettu neljään osaan. Ne ovat hengellisen työn osaaminen ja arvo-osaaminen, organisaatio- ja kehittämisosaaminen, yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen sekä pedagoginen osaaminen. (Kirkon nuorisotyöntekijän ydinosaaminen 2010.) Sosionomin ja kirkon nuorisotyönohjaajan kompetensseissa on päällekkäisyyksiä. Ammatillista kasvua on tapahtunut etenkin eettisen osaamisen sekä tutkimuksellisen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen alueilla.

Eettistä osaamista vahvasti eri ihmisryhmien kanssa toimiminen. Sanervakodin yhteisössä kaikki ovat samanarvoisia, vaikka tulevatkin eri lähtökohdista. Kirkon nuorisotyöntekijän kompetensseissa mainitaan hengellisessä ja arvo-osaamisessa ihmisarvon kunnioittaminen (Kirkon nuorisotyöntekijän ydinsaaminen 2010). Yhteisössä työskennellessämme tämä näkyi muun muassa ihmisen elämäkokemuksen arvostamisena sekä uskontosensitiivisyytenä. Eettiseen osaamiseen kuuluu ymmärrys oman ihmiskäsityksen sekä arvomaailman merkityksestä asiakastyössä (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016). Opinnäytetyöprosessin aikana pohdimme ihmiskäsitystämme ja arvomaailmaamme sekä sitä, miten se vaikuttaa ihmisten kohtaamiseen. Prosessin edetessä emme ole enää ajatelleet Sanervakodin toisen ja kolmannen kerroksen asukkaita lähtökohtaisesti muistisairaina vaan ihmisinä, joilla on muistisairaus. Prosessin aikana emme tehneet varsinaista asiakastyötä. Kohtaamamme henkilöt eivät näyttäneet meille asiakkaina, vaan yhteisön toimijoina. Osallistavassa toimintatutkimuksessa tutkija on tasavertainen tutkimukseen osallistuvien kanssa (McIntyre 2008, 12).

Tutkimuksemme tavoite oli tuottaa yhteisöopas Sanervakodin käyttöön. Yhteisöopas toteutettiin kumppanuuslähtöisesti ja tämä lisäsi kehittämis- ja innovaatioosaamistamme työelämässä. Sanervakodin yhteisöä osallistettiin kaikissa tutkimuksen vaiheissa ja heiltä kerättiin palautetta sekä suullisesti että kirjallisesti. Sanervakodissa toimiminen kehitti verkostotyötaitojamme, sillä työskentelimme useiden eri työntekijöiden ja asukkaiden kanssa. Prosessissa sovelsimme erilaisia tutkimusmetodeja, joiden pohjalta teimme osallistavan kehittämisen mallin (KUVIO 1). Mallia voi käyttää toiminnan ja toimintatapojen kehittämisessä erilaisissa yhteisöissä.

Opinnäytetyöprosessin aikana ammatillista kasvua tapahtui erityisesti yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen osaamisen sekä organisaatio- ja kehittämisosaamisen kohdalla. Opinnäytetyömme oli Sanervakodin opiskelija-asukkaita osallistavaa. Tätä kautta opimme osallistamisesta ja osallistavan toiminnan järjestämisestä. Vuorovaikutustilanteet erilaisten ja eri taustaisten ihmisten kanssa kehittivät vuorovaikutustaitoja. Sanervakodissa käytimme useita eri työskentelymenetelmiä. Niiden käytössä huomioimme selkokielisyyden sekä ohjauksen johdonmukaisuuden. Tämä lisäsi pedagogista osaamistamme.

Toimintatutkimuksen luonteeseen kuuluu, että jokaisen toiminnallisen vaiheen jälkeen työskentelyä arvioidaan. Tutkimuksen aikana arvioimme toimintaamme ja työskentelyämme useasti. Samalla opimme, miten omaa työskentelyä tulee jatkossa arvioida työelämässä. Tämä kehitti organisaatio- ja kehittämisosaamis- tamme ja erityisesti arvioivaa työtettä.

Työskentelimme ryhmänä koko prosessin ajan. Ryhmänä työskennelessämme opimme jakaamaan vastuuta yksilön vahvuuksien mukaan. Jatkuva reflektointi ja palautteen antaminen on opettanut työskentelemään työyhteisössä ja vastaanot- tamaan palautetta. Olemme myös aktiivisesti kehittäneet työskentelyämme ja työtämme saadun palautteen perusteella. Kokoonnuimme lähes aina työskente- lemään yhdessä samaan paikkaan. Mahdollistimme näin innovatiivisen työsken- telyn ja ajatusten eteenpäin viemisen. Tämä myös helpotti sitä, että kaikilla oli sama tieto ja samanlainen käsitys prosessin etenemisestä.

LÄHTEET

- Alastalo, M. (2005). Tutkimushaastattelun historia yhteiskuntatieteissä. Teoksessa J. Ruusuvoori & L. Tiittula (toim.), *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 57–77). Tampere: Vastapaino.
- Anttila, P. (1998). Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Helsinki: Akatiimi Oy.
- Arkonaho, A., Viippola, M., Keskitalo, E. & Nylund M. (2015). Aukkaiden kokeuksia yhteisöllisyydestä, asiakaslähtöisyydestä ja osallisuudesta asumisyksikön arjessa. Teoksessa A. Koski, I. Vogt (toim.), *Osallistavaa kehittämistä asumisyksikössä. Aukkaat ja työntekijät kehittäjinä* (s. 53–68). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Arola, A. (2013). Omatoimisuuden ja toiminnan tukeminen muistisairaana arkipäivässä. Teoksessa J. Helminen, E. Laine, R. Sirén, M. Zotow (toim.), *Muisti muuttuu — arki muuttuu. Puheenvuoroja muistisairaiden henkilöiden hyvinvoinnista ja turvallisesta ympäristöstä*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Asunto ensin. Tilastoja. Tilastotietoa asunnottomuudesta Suomessa. Saatavilla 27.3.2018 <http://asuntoensin.fi/tietoa/tilastoja/>
- Atkinson, R. & Jacobs, K. (2016). *House, home and society*. London: Palgrave.
- Ballard, C. G., O'Brian, J., James, I. & Swann, A. (2001). *Dementia: management of behavioural and psychological symptoms*. New York: Oxford University Press.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016. Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit. Saatavilla 23.3.2018 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Eräsaari, L. (2009). Jos ratkaisu on yhteisö, niin mikä on ongelma? Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.), *Yhteisöllisyys liikkeessä* (s. 67–90). Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. (2010). Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa A. Juhani & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 26–44). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Finto. Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. Työ. Työpajatyöskentely. Saatavilla 3.4.2018 <https://finto.fi/keko/fi/page/p79>
- Gothóni, R., Hyväri, S., Kolkka, M. & Vuokila-Oikonen, P. (2016) *Inklusio ja yhteisöllisyys yhteisen hyvän toteutumisenä*. Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, M. Kolkka & P. Vuokila-Oikonen (toim.), *Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena – Diakonia-ammattikorkeakoulun tki-toiminnan vuosikirja 2* (s. 11–23). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Haapala, N. (2015). Muistisairaana osallisuus laadullisessa tutkimuksessa Teoreettinen tutkimus laadullisten tiedonkeruumenetelmien soveltuvuudesta muistisairaalle (Pro-gradu -tutkielma, Lapin yliopisto, sosiaalityö). Saatavilla 15.11.2017 <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61952/Haapala.Nelli.pdf?sequence=2>
- Hallikainen, M. (2017). Yleisimmät etenevät muistisairaudet. Teoksessa Hallikainen, R. Mönkäre ja T. Nukari (toim.), *Muistisairaana hoidon hyvät käytännöt* (s. 225–233). Helsinki: Duodecim.
- Hautamäki, A. (2005). Johdanto. Teoksessa A. Hautamäki, T. Lehtonen, J. Sihvola, I. Tuomi, H. Vaaranen & S. Veijola. *Yhteisöllisyyden paluu* (s. 7–13). Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkinen, H. (2010). Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa A. Juhani & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 214–229). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helamaa, A. & Pylvänen, R. (2012). *Askeleita kohti yhteisöasumista. Selvitys yhteisöasumisen muodoista ja toteuttamisesta*. Tampere: Tampereen Teknillinen Yliopisto. Saatavilla 15.11.2017 https://wiki.tut.fi/pub/Monikko/WebHome/Monikko_Loppuraportti_web.pdf
- Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva. Asumispalvelut. Palveluasuminen. Sanervakoti. Saatavilla 23.4.2018 <https://www.hoiva.fi/kunta-asiakkaille/asunnottomille/palveluasuminen/sanervakoti/>
- Innokylä. Innopaja: Käytäntöjen yhteiskehittämisen työpaja. Saatavilla 19.2.2018 <https://www.innokyla.fi/web/malli109497>

- Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Toko, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Saatavilla 5.3.2018 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1
- Juuti, P. (2014). Helsingin vuokra-asuntopula: "Kolme henkeä yksiössä – ollaan liian tiukoilla". Saatavilla 16.3.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-7388883>
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöpakki. Tukimateriaali. Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. Saatavilla 27.3.2018 <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>
- Kananen, J. (2008). *Kvali*. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karvinen, I. (2013). Ytimessä ihmisen eksistenssi — vuorovaikutus muistisairaahan ihmisen ja työntekijän välillä. Teoksessa J. Helminen, E. Laine, R. Sirén, M. Zotow (toim.), *Muisti muuttuu — arki muuttuu. Puheenvuoroja muistisairaiden henkilöiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta ympäristöstä* (s. 20–28). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Keränen, E., Nissinen, P., Saarnio, T. & Salminen, M. (2001). *Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet*. Helsinki: Tammi.
- Kirkkohallitus (2016). *Isoja ihmeitä*. Isostoiminnan linjaus 2016. Saatavilla 8.3.2018. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E41B03C248D8EB9C2257F96003C12CB/\\$FILE/Isoja_ihmeita_2016.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E41B03C248D8EB9C2257F96003C12CB/$FILE/Isoja_ihmeita_2016.pdf)
- Kirkon nuorisotyöntekijän ydinosaaminen 2010. Saatavilla 23.3.2018 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/nuorisott_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/nuorisott_yo.pdf)
- Kohtaamisen kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Saatavilla 23.3.2018. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A5020200368BD5/\\$FILE/Kohtaamisen_kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A5020200368BD5/$FILE/Kohtaamisen_kirkko.pdf)

- Kupias, P. & Peltola, R. (2009). *Perehdyttämisen pelikentällä*. Helsinki: Palmenia.
- Kuula, A. (1999). *Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- L 731/1999. Suomen perustuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Lauttasaaren seurakunta. Lauttasaaren seurakunta - ihmistä varten uskonnon, rakkauden ja ympäristön puolesta. Strategia 2020. Saatavilla 23.3.2018 http://vanha.helsinginseurakunnat.fi/material/attachments/lauttasaari/HnYxmC1UP/Strategia_2020_Hyvak-sytty_29.9.2015.pdf
- McIntyre, A. (2008). *Participatory action research*. California: Sage Publications.
- Muistiliitto. Hoito ja kuntoutus (2017). Saatavilla 27.11.2017 <http://www.muistiliitto.fi/fi/muistisairaudet/hoito-ja-kuntoutus/>
- Mönkäre, R. (2017). Vuorovaikutus ja ohjaaminen. Teoksessa Hallikainen, R. Mönkäre ja T. Nukari (toim.), *Muistisairaanhoidon hyvät käytännöt* (s. 37–52). Helsinki: Duodecim.
- Nukari, T. (2017). Asuin ympäristö. Teoksessa Hallikainen, R. Mönkäre ja T. Nukari (toim.), *Muistisairaanhoidon hyvät käytännöt* (s. 87–98). Helsinki: Duodecim.
- Nummenmaa, T., Konttinen, R., Kuusinen, J. & Leskinen, E. (1997). Tutkimusaineiston analyysi. Porvoo: WSOY.
- Penttinen, A. & Mäntynen, J. (2009). Työhön perehdyttäminen ja opastus - ennakkoivaa työsuojelua. Saatavilla 27.11.2017 <http://www.jytyliitto.fi/fi/jyty/materiaalipankki/Documents/Ty%C3%B6suhde/Ty%C3%B6el%C3%A4minen%20kehitt%C3%A4minen/Ty%C3%B6h%C3%B6n%20perehdytt%C3%A4minen%202009%20TTK.pdf>
- Peränen, N. (2013). Innopajaopas kehittäjille. <https://www.innokyla.fi/documents/109498/f587dc55-f2f6-436a-9b40-f307340c869a>
- Porin Sininauha. Asumispalvelut. Saatavilla 23.3.2018 <http://www.porinsininauha.fi/asumispalvelut.php>

- Pöyhönen, T. (2017). Vapaaehtoisten valmennus. Saatavilla 13.2.2018
<https://www.spirit.fi/vapaaehtoisten-valmennus/>
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2005). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.), *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 22–56). Tampere: Vastapaino.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2016). Laitoksesta yksilölliseen asumiseen. Kehitysvammaisten asumisen ohjelman toimeenpanon arviointi ja tehostettavat toimet vuosille 2016–2020. Saatavilla 15.11.2017
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74818/Rap_ja_muistioita_2016_17.pdf?sequence=1
- Sukupolvienkortteli. Kortteli. Saatavilla 23.3.2018 <http://sukupolvienkortteli.fi/kortteli/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuus. Saatavilla 15.11.2017
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus#>
- Thitz, P. (2013). *Seurakunta osallisuuden yhteisönä*. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A Tutkimuksia 40.) Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. (Akateeminen väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto)
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-493-214-1/urn_isbn_978-952-493-214-1.pdf
- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. (2005). Johdanto. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.), *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 9–21). Tampere: Vastapaino.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Eettinen ennakoarviointi. Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. Saatavilla 28.11.2017
<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi-ihmistieteissa#1>
- Validia-asunnot. Toimipisteet. Vammaisille. Pääkaupunkiseutu ja Uusimaa. Helsinki, Jätkäsaaren Validia-asunnot. Saatavilla 23.2.2018
http://www.validia-asuminen.fi/portal/fi/toimipisteet/vammaisille/paa-kaupunkiseutu_ja_uusimaa/helsinki_jatkasaaren_validia-asunnot/
- Valli, R. (2010). Kyselylomaketutkimus. Teoksessa A. Juhani & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: viirikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 103–127). Jyväskylä: PS-kustannus.

- World Health Organization (2012). Dementia: a public health priority. Saatavilla 13.2.2018 http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/75263/1/9789241564458_eng.pdf?ua=1
- World Health Organization (2015). Dutch “farm” offers community living for people with dementia. Saatavilla 27.3.2018 <http://www.who.int/features/2015/dutch-community-living/en/>
- Yle (2011). Yhteisöllinen kerrostalo kiinnostaa Helsingissä. Saatavilla 23.3.2018 <https://yle.fi/uutiset/3-5405129>

LIITE 1 SANERVAKODIN YHTEISÖOPAS

SANERVA- KODIN

yhteisöopas

Mitä yhteisöopas sisältää?

Yksikönjohtajan terveiset
Tervetuloa Sanervakotiin!
Neljäs kerros
Yhteisötyö
Iltaklubi
Yleistä muistisairauksista
Turvallisuusohjeita
Toiminta tulipalossa
Yhteisötyön seurantataulukko
Tilaa muistiinpanoille

Ole oma itsesi ja rohkeasti läsnä.
Kohtaa asukkaat ja työntekijät
avoimesti ja ennakkoluulottomasti.

Yksikönjohtajan terveiset

Tervetuloa asumaan Sanervakodin yhteisöön!

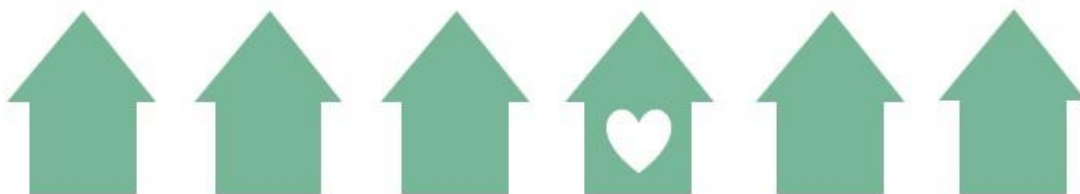
Sanervakoti on edullinen ja erilainen tapa asua. Muuttaessasi Sanervakotiin sitoudut tekemään yhteisötyötä 2. ja 3. kerrosten asukkaiden parissa. Toivomme, että löydät Sanervasta uusia ystäviä ja saat arvokasta kokemusta erilaisten ihmisten kanssa toimimisesta. Kutsumme Sanervan 4. kerroksen asukkaita ”yläkerran naapureiksi”. Alakerrassa asuu ihmisiä, jotka muistisairauden vuoksi tarvitsevat ympärivuorokautista hoivaa.

Yhteisötyön avulla tarjoamme muistisairaille rinnalla kulkijan sekä elämää ja iloa hoivakodin arkeen. Yhteisöasukat auttavat työntekijöitä vaativassa ja vastuullisessa työssä mm. viemällä asukkaita ulkoilemaan ja pitämällä asukkaille seuraa. Myös juhliminen on tärkeää ja sen vuoksi toivomme, että yhteisöasukat, työntekijät ja muistisairaajat kokoontuvat säännöllisesti viettämään aikaa yhdessä.

Mitä toivomme sinulta? Ole oma itsesi ja rohkeasti läsnä. Kohtaa asukkaat ja työntekijät avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Kysy kun et tiedä, kerro jos sinulla on ideoita. Ole aktiivinen omassa yhteisössäsi. Tutustu naapureihisi. Osallistu yhteisökokouksiin, juhliin ja iltaklubiin. Nauti elämästä.

Terveisin [REDACTED]

Yhteisötyön onnistumisesta vastaa yhteisötyöntekijät

Tervetuloa Sanervakotiin!

4. kerros

Opiskelija-asukkaiden oma kerros
Iltaklubi järjestetään täällä
Hoivakodin käytössä oleva aistihuone ja
yhteinen biljardipöytä

3. kerros

Muistisairaiden kerros
Yhteistöyöntekijä: [REDACTED]

2. kerros

Muistisairaiden kerros
Yhteistöyöntekijä: [REDACTED]

1. kerros

Yhteinen ruokala
Mielenterveys- ja
päihdekuntoutujien tilat

Piha-alue

Pihavarasto ja yhdessä
rakennettu katos.

*Tutustu muihin rohkeasti!
-4. kerroksen asukas*

On mukava saada uusia
kasvoja joukkoomme.
- työntekijä

Sanervakoti on sinun oma koti!

Sanervakodissa pyritään elämään mahdollisimmankodinomaisesti. Tämän takia työntekijöillä ei ole erillisiä taukotiloja eikä työvaatteita.

Sanervakodissa toimitaan ihmisten kanssa, joilla on muistisairaus. Myös neljännen kerroksen asukkailla on vaitiolovelvollisuus yhteisötyössä ilmenneistä asioista.

Keskiviikkoisin opiskelijat järjestävät iltaklubin. Kaikkina muina arkipäivinä työntekijät järjestävät jotain toimintaa muistisairaille, johon voit osallistua.

Jos olet huolissasi asuintovereista, kerro siitä työntekijälle. Yhteisöasumisen suurin etu on se, ettei tarvitse olla yksin. Hyödynnetään sitä kaikin tavoin.

Neljäs kerros

Sanervakodin neljäs kerros on yläkerran naapureiden oma kerros. Se on sinun oma koti ja saat kutsua sinne kavereita. Kerroksessa saa myös juhlia naapurit huomioon ottaen.

Toimintatapoja:

- Siivoa omat jäljet aina
- Tarkasta ohi mennessä roskikset
- Muista omat siivousvuorot
- Anna toisten nukkua, äläkä pidä ylimääräistä meteliä ilta kymmenen jälkeen
- Huolehdi omat vaatteet pesukoneesta ja kuivumasta
- Kannusta naapureitasi yhteisötyöhön – työtä voi tehdä myös yhdessä!

Tämä ei ole pelkästään sinun kämppäsi (omaa huonettasi lukuun ottamatta), joten älä myöskään käyttäydy niin kuin yhteiset tilat olisivat sinun omistamia.

- 4. kerroksen asukas

Yhteisötyö

Yhteisötyön tärkein tehtävä on aktivoida asukkaita ja olla läsnä. Yhteisötyötä tehdään pääasiassa kerroksissa. Kerro aina työntekijälle, kun saavut kerrokseen ja kun poistut sieltä.

On hyvä miettiä etukäteen, mitä aiot tehdä kerroksissa. Ole kuitenkin joustava – **kaikki ei aina mene suunnitelmien mukaan.**

Pidä kirjaa tekemistäsi tunteista. Oppaan lopussa on taulukko, jonka avulla voit seurata tekemiäsi tunteja. Muista kirjata tunnit myös yhteiseen kansioon.

Mitä yhteisötyö voi olla?

- Pelailua
- Ulkoilua
- Seuranpitoa
- TV:n katselua
- Elokuviissa käynti
- Iltaklubiin ja työntekijöiden järjestämään toimintaan osallistuminen

*Muista, että
jo pelkkä
läsnäolo on tärkeää!
-työntekijä*

Iltaklubi

Neljännän kerroksen asukkaat järjestävät iltaklubin omassa kerroksessaan joka keskiviikko kello 18–19. Iltaklubista on vastuussa vuorollaan kaksi opiskelijaa.

Iltaklubissa voitte esimerkiksi

- Leipoa
- Taiteilla (esimerkiksi maalaus, piirtäminen ja muovailu)
- Kuunnella musiikkia ja laulaa
- Pelata erilaisia pelejä (esimerkiksi bingo, Kimble ja korttipelit)
- Ulkoilla

Monipuolisuus on tärkeää.
**Älä kangistu kaavoihin,
ideoi rohkeasti uutta!**

*Iloinen ja ennakkoluuloton
asenne, hyvin se menee!
- työntekijä*

Miten toteutate iltaklubin?

- Siistikää tilat ennen ja jälkeen. On tärkeää, että tilassa on helppo kulkea esimerkiksi pyörätuolilla
- Suunnitelkaa illan ohjelma ajoissa parisi kanssa. Jos tarvitsette jotain materiaaleja, kertokaa siitä työntekijälle riittävän ajoissa
- Alakerran naapureita on kutsuttava ja haettava paikalle hyvissä ajoin
- Jos et pystykään osallistumaan iltaklubiin, pyydä tilallesi toista naapuria
- Puhu vain suomea

*Uskalla pyytää apua
ja ohjeita.
- opiskelija*

Tähän voit ideoida iltaklubia:

Yleistä muistisairauksista

Muistisairaus on sairaus, joka aiheuttaa muistin ja muiden tiedonkäsittelyn osa-alueiden heikentymistä. Tämän seurauksena tunteiden ja käytöksen säätely saattaa heikentyä. Muistisairaana mieli voi olla hyvin kaoottinen ja hämmentynyt, mikä saattaa aiheuttaa pelkoa.

Yleisimpiä eteneviä muistisairauksia:

- Alzheimerin tauti
- Lewyn kappale -tauti
- Aivoverenkiertosairauden muistisairaus
- Parkinsonin taudin muistisairaus
- Otsa-ohimolohkonrappeumat

Sairauden eteneminen ja oireiden esiintyminen on yksilöllistä. Muistisairauksia on niin monta kuin on ihmisiäkin.

*Suhtaudu rennosti
asukkaisiin, olet turvassa.
-4. kerroksen asukas*

Tartu rohkeasti
hetkeen!
- työntekijä

Miten kohtaat alakerran naapurit kunnioittavasti?

- Ole läsnä ja kuuntele
- Kysy mielipidettä
- Kohtaa ihminen, älä sairautta
- Huomioi hänen vahvuutensa
- Anna onnistumisen kokemuksia
- Toimi hänen kanssaan, älä hänen puolestaan
- Puhu vain muistisairaalle tuttua kieltä

Muista, että kaikki asukkaan kertomat jutut eivät ole totta tai tapahtuneet siinä hetkessä. Jos kuitenkin huolestut asukkaasta, kerro siitä heti työntekijälle. Kerro työntekijälle myös, jos koet jonkun tilanteen tai kommentin ahdistavana.

Lue lisää:

Muistiliiton nettisivut: www.muistiliitto.fi

Muistisairaanhoidon hyvät käytännöt.

Merja Hallikainen, Riitta Mönkäre & Toini Nukari 2017.

Turvallisuusohjeita

Ole tarkkana ovissa. Päästä sisään ja ulos ihmisiä vain jos olet varma, että se on ok. Jos olet epävarma tai sattuu vahinko, tule heti puhumaan asiasta työntekijän kanssa. Työntekijöitä on aina 2. ja 3. kerroksissa.

Kerro rohkeasti työntekijöille, jos yhteisötyössä tulee vastaan mitä tahansa odottamatonta tai epämiellyttävää. Myös yksikönjohtaja auttaa eikä asian tarvitse olla iso.

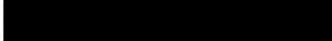
Pidetään toisistamme huolta. Kun huomaat epäkohtia tai huolestut, tuo asia esille.

Älä tee tulta. Älä ikinä polta kynttilöitä, tupakkaa tai yhtään mitään Sanervakodin tiloissa. Pienikin tulipalo saattaa olla kuolemanvaarallinen heikossa kunnossa oleville asukkaille.

Pidä itse huoli omasta osaamisestasi. Varmista, että tiedät miten toimia hätätilanteessa. Hätätilanteet sattuvat aina yllättäen ja siksi on tärkeää etukäteen tietää miten toimia.

Hätätilanteissa ole yhteydessä 2. ja 3. kerroksen ohjaajiin.

2. krs.

3. krs.

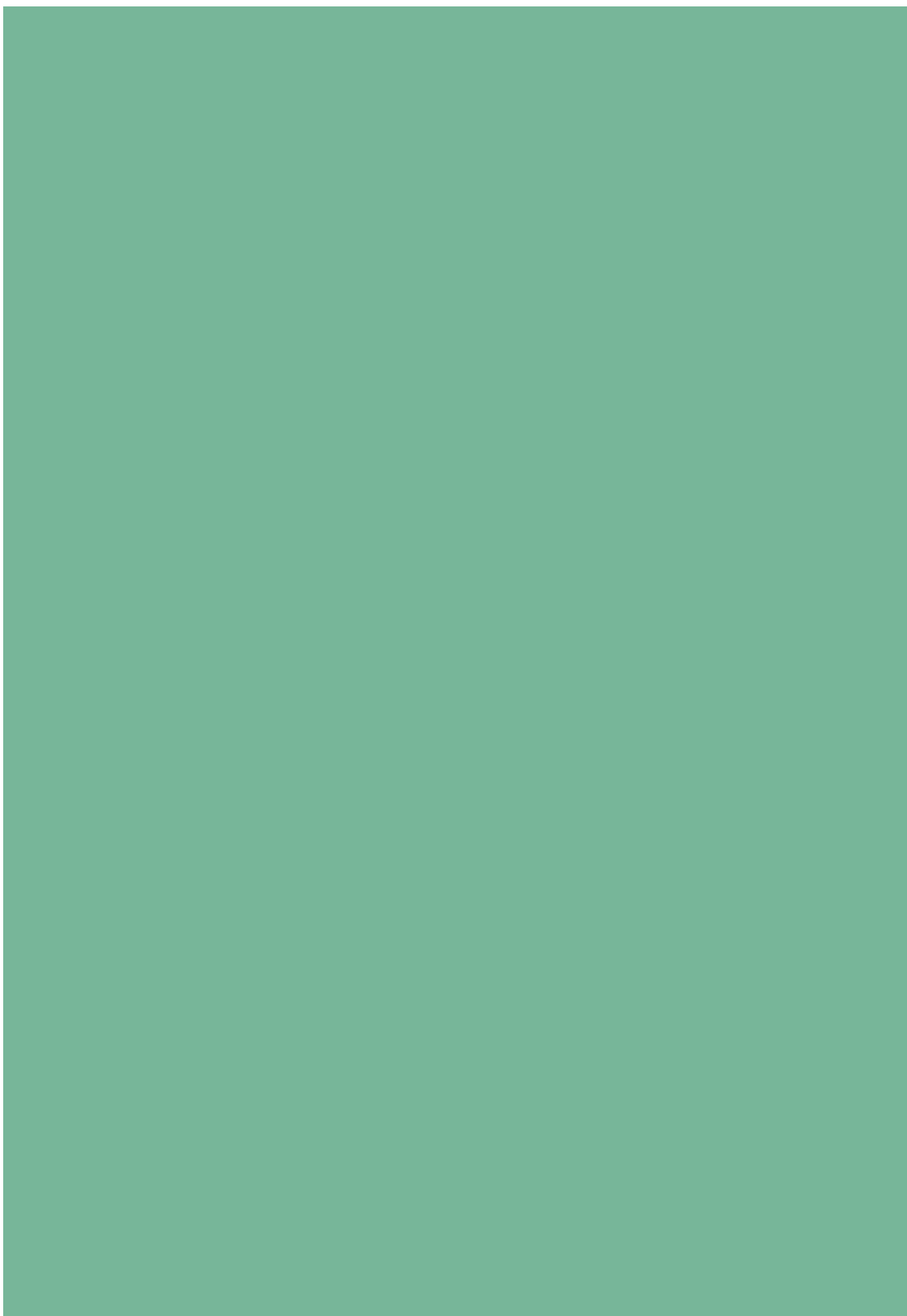
Toiminta tulipalossa

Jos oma asunto palaa

- Suorita alkusammutus, **jos mahdollista**
- **Älä vaaranna omaa tai muiden turvallisuutta**
- **Poistu** ulos nopeasti
 - Käytä portaita, hissien käyttö on kiellettyä
- **Sulje ovet** perässäsi poistuessasi asunnosta
- **Auta muita** poistumaan rakennuksesta
- **Kulje matalana**, jos tilassa on savua
- **Soita 112**
- **Opasta palokunta paikalle**

Jos naapurissa tai rappukäytävässä palaa

- **Pysy omassa huoneessa ja sulje ovi.** Jokainen asunnon ovi on paloturvallinen, joten se estää palon leviämisen huoneisiin
- **Soita 112**
- Oven raot voi tiivistää kostealla pyyhkeellä, jottei savua tule huoneeseen
- Odota palokuntaa huoneessa, parvekkeella tai avoimen ikkunan äärellä.
- Huuda, jotta palokunta tietää sinun olevan huoneessa

LIITE 2 OPISKELIJA-ASUKKAIDEN VUOKRASOPIMUKSEN LIITE

Liite

Sopimusnumero

Erillisenä liitteenä:

- Vuokrasopimuksen yleiset ehdot
- Yhteisöasuminen Sanetvassa
- Vastuunjakotaulukko

Vuokran määrään sisältyy sähkö ja langattoman verkon käyttö.

Asuintila on 14 m² + osuus yhteisistä tiloista 7 m² = yhteensä 21 m².

Asumisyksiköissä olevat asukkaiden käytössä olevat yhteistilat on jyvitetty asukkaiden vuokrasopimuksessa olevan huoneiston neliömaaraan ja vuokraan.

Vuokralaisella on velvoite yhteistyöhön asumisen ajan, minimissään 10 tuntia/kk.

Työtehtävistä sovitaan asumisen alussa Sanervakodin työntekijän kanssa ja niitä voidaan muuttaa yhdessä sopimalla.

LIITE 3 OPISKELIJA-ASUKKAIDEN MOTIVOINTIKIRJE

Hei!

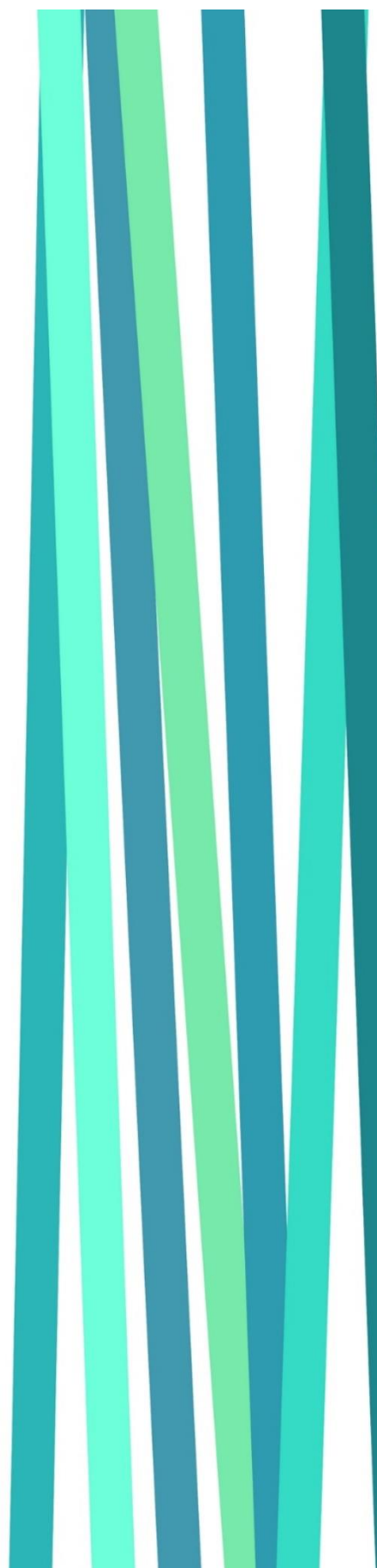
Haluaisitko kehittää Sanervakotia yhteisönä?

Nyt sinulla on mahdollisuus päästä vaikuttamaan kotisi ilmapiiriin.

Osallistu haastatteluun ja kerro kokemuksiasi Sanervakodista. Haastattelujen pohjalta pyritään lisäämään opiskelijoiden ja työntekijöiden yhteistyötä ja kehitetään perehdytysopas uusille opiskelija-asukkaille.

Haastattelua käytetään opinnäytetyöhömmme, jonka aiheena on opiskelija-asukkaiden kokema osallisuus Sanervakodissa. Opinnäytetyön tekijöinä on Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat Piia Merikanto, Netta Mäkinen ja Minttu Korhonen. Opinnäytetyön tuloksena on perehdytysopas opiskelija-asukkaiden käyttöön. Työ voidaan julkaista Diakonissalaitoksen internetsivuilla sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden julkaisupalveluissa. Valmis opinnäytetyö ja perehdytysopas voidaan myös painaa.

JOS KIINNOSTUIT, OTA YHTEYTTÄ

Hey!

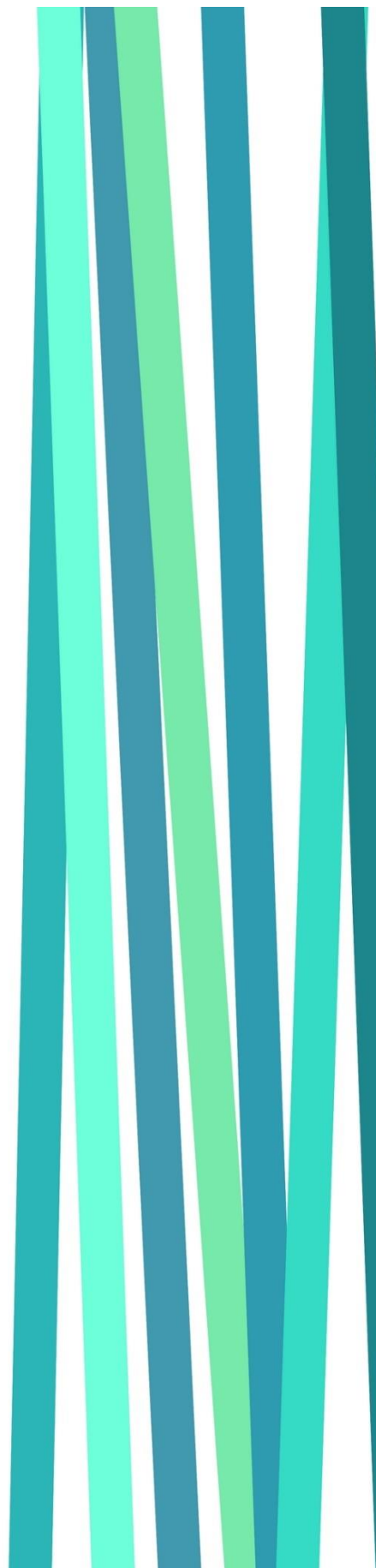
Would you like to help us develop Sanervakoti as a community?

Now you have a change to affect your home atmosphere.

Participate in an interview and share your experiences in Sanervakoti. Based on the interviews we aim to increase collaboration between student residents and employees and create a handbook for new residents.

The interview will be used for our thesis. Our thesis will focus on the participation of student resident in Sanervakoti. We are three students from Diaconia University of Applied Sciences, Piia Merikanto, Netta Mäkinen, and Minttu Korhonen. The thesis may be published on several platforms. The handbook may also be published.

PLEASE CONTACT US IF YOU WISH TO PARTICIPATE

LIITE 4 TEEMAHAASTATTELUIDEN RUNGOT

Opiskelijoiden teemahaastattelun runko

Kerro asumisesta täällä

Kerro tekemästäsi yhteisötyöstä.

- yhteistyö työntekijöiden kanssa
- 10h/kk
- miten paljon voit vaikuttaa?

Kerro työskentelystä muistisairaiden kanssa

- mikä vaikeaa?
- onko tilanteita, joissa ei osaa toimia?

Kerro perehdytyksestä toimintaympäristöön

- hyvää/huonoa
- saitko riittävästi tietoa muistisairaista?
- saitko tietää, mitä yhteisötyö voi olla?
- kerrottiinko turvallisuusohjeita?
- mitä lisää perehdytykseen?

Koetko olevasi osa Sanervakotia? Miten se näkyy?

- voitko vaikuttaa
- koetko olevasi samanarvoinen muiden asukkaiden kanssa

Työntekijöiden teemahaastattelun runko

Kuvaa työnkuvaasi opiskelija-asukkaiden kanssa

Uuden opiskelija-asukkaan perehdytysprosessi

- Kenen vastuu?
- Mitä on käytännössä?
- Onko materiaalia?
- Onko tasapuolista?

Kerro opiskelijoiden tekemästä yhteisöllisestä työstä

- Miten työtä tuetaan?
- Vaaditut tunnit, täyttykö?
- Miten seurataan?
- Onko toimiva?
- Klubi-ilta, osaaminen muistisairaiden kanssa

Kerro opiskelijoiden roolista ja osallisuudesta yhteisöstä

- Miten mielipiteet huomioidaan?
- Kuinka paljon saa vaikuttaa työtehtäviin?
- Ovatko näkyvä osa yhteisöä?

LIITE 5 TYÖNTEKIJÖIDEN KYSELYLOMAKE

Hei!

Onko mielestäsi opiskelija-asukkaissa käyttämätöntä potentiaalia? Tahtoisitko olla rakentamassa tehokkaampaa yhteisöä? Nyt sinulla olisi mahdollisuus vaikuttaa Sanervakodin ilmapiiriin sekä opiskelijoiden perehdytykseen ja työskentelyyn yhteisön hyväksi. Osallistu pikaiseen nettikyselyyn alla olevasta linkistä. Vastaa viimeistään sunnuntaina 11.2.

(linkki)

Kyselyä käytetään opinnäytetyöhömme, jonka aiheena on opiskelija-asukkaiden kokema osallisuus Sanervakodissa. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymeina. Opinnäytetyön tekijöinä on Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat Piia Merikanto, Netta Mäkinen ja Minttu Korhonen. Opinnäytetyön tuloksena on perehdytysopas opiskelija-asukkaiden käyttöön. Työ voidaan julkaista Diakonissalaitoksen internetsivuilla sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden julkaisupalveluissa. Valmis opinnäytetyö ja perehdytysopas voidaan myös painaa.

Linkkistä löytyvä kysely:

OPISKELIJA-ASUKKAIDEN OSALLISUUS

Haluatko vaikuttaa työntekijöiden ja opiskelijoiden yhteistyöhön? Keräämme tietoa työntekijöiden suhtautumisesta ja odotuksista opiskelijoita kohtaan. Kiitos vastauksistasi!

Työskenteletkö opiskelija-asukkaiden kanssa? Jos työskentelet, mitä teette?

Miten koet opiskelija-asukkaiden kanssa työskentelyn ja heidän osaamisensa tason muistisairaiden kanssa?

Mitä odotat opiskelija-asukkailta yhteisön jäsenenä?

Onko sinun mielestäsi opiskelijoiden perehdyttämisessä puutteita? Mitä haluaisit tuoda lisää opiskelijoiden perehdyttämiseen?

Mitä kaikkea konkreettista opiskelija-asukkaat voisivat tehdä yhteisössä?

LIITE 6 KYSELY OMAISILLE

Kyselyä käytetään opinnäytetyöhömmme, jonka aiheena on opiskelija-asukkaiden kokema osallisuus Sanervakodissa. Opinnäytetyön tekijöinä on Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat Minttu Korhonen, Piia Merikanto ja Netta Mäkinen. Opinnäytetyön tuloksena on perehdytysopas opiskelija-asukkaiden käyttöön. Työ voidaan julkaista Diakonissalaitoksen internetsivuilla sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden julkaisupalveluissa. Valmis opinnäytetyö ja perehdytysopas voidaan myös painaa.

Viettäkö omaisesi aikaa opiskelijoiden kanssa? Oletko itse törmännyt heihin?

Miten suhtaudut opiskelija-asukkaisiin yhteisön jäsenenä?

Miten haluaisit, että opiskelija-asukkaat työskentelevät läheisesi kanssa?

Mitä haluaisit, että opiskelija-asukkaat tietävät muistisairaista perustiedon lisäksi?

Mitä haluaisit sanoa uusille opiskelija-asukkaille? (terveiset saattavat tulla perehdytysoppaaseen)

Kiitos vastauksista!

LIITE 7 SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Haastattelua käytetään opinnäytetyöhömmä, jonka aiheena on opiskelija-asukkaiden kokema osallisuus Sanervakodissa. Opinnäytetyön tekijöinä on Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat Piia Merikanto, Netta Mäkinen ja Minttu Korhonen. Opinnäytetyön tuloksena on perehdytysopas opiskelija-asukkaiden käyttöön. Työ voidaan julkaista Diakonissalaitoksen internetsivuilla sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden julkaisupalveluissa. Valmis opinnäytetyö ja perehdytysopas voidaan myös painaa.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia ja minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamani tietoja käytetään vain kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa työsuhteeseeni.

Suostun siihen, että vastauksiani käytetään opinnäytetyössä anonymisti.

Päiväys

Tutkittavien allekirjoitukset ja nimenselvennys

LIITE 8 PALAUTEKYSELY SANERVAKODIN YHTEISÖOPPAASTA

Teimme yhdessä yläkerran naapureiden kanssa yhteisöoppaan Sanervakodin käyttöön. Yhteisöopas on erityisesti tarkoitettu uusille asukkaille. Yhteisöoppaan tarkoitus on kuitenkin hyödyttää koko yhteisöä. Ennen vastaamista tutustu yhteisöoppaan nettiversioon: (linkki)

Vastaaminen on tärkeää, vaikka et olisikaan osallistunut aiemmin oppaan tekemiseen. Opasta muokataan vastausten perusteella. Kiitos vastauksesta!

Osallistuitko yhteisöoppaan tekemiseen?

- Osallistuin haastatteluun
- Osallistuin työpajaan 1.3.
- En osallistunut
- En tiennyt yhteisöoppaan tekemisestä

Mitä mieltä olet oppaan ulkonäöstä?

Mitä mieltä olet oppaan sisällöstä? Mitä haluaisit lisätä?

Kuinka paljon koit voivasi vaikuttaa yhteisöoppaaseen? (asteikolla 1-5)

Onko oppaassa sinulle hyödyllistä tai uutta tietoa?